

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Monitor Arbeidsmarkt

nummer 1 - maart 2010

Inhoud

Samenvatting

1. Werkgelegenheid en werkloosheid

- 1.1. Inleiding 01
- 1.2. Ontwikkeling conjunctuur 02
- 1.3. Werkgelegenheid 02
 - 1.3.1. Arbeidsdeelname 03
 - 1.3.2. Vacatures en dynamiek op de arbeidsmarkt 05
- 1.4. Werkloosheid 08
 - 1.4.1. Ontwikkeling werkloosheid naar persoonskenmerken 09
 - 1.4.2. Werkloosheid naar regio 11
 - 1.4.3. Ontslag en faillissementen 12
 - 1.4.4. Vasthouden personeel ('labour hoarding') en afstoten flexibele krachten in crisistijd 12
 - 1.4.4.1. Afstoten flexibele krachten 13
 - 1.4.4.2. Labour hoarding 13

2. Arbeidsmarktmaatregelen

- 2.1. Inleiding 14
- 2.2. Uitvoering WW 14
- 2.3. Arbeidsmarktinformatie 14
- 2.4. Van werk naar werk (mobiliteitscentra) 14
- 2.5. Deeltijd WW 14
- 2.6. Bijzondere regeling werktijdverkorting 14
- 2.7. Scholingsbonus, ervaringscertificaten en ervaringsprofielen (EVC en EVP) 16
- 2.8. Leerwerklokken 17
- 2.9. Europees Globaliseringsfonds (EGF) 17
- 2.10. Europees Sociaal fonds (ESF) 17
- 2.11. Publiek-private samenwerking 18
- 2.12. Overheidswerkgevers 18
- 2.13. Versterken infrastructuur voor regionale samenwerking zorg 19
- 2.14. Aanpak jeugdwerkloosheid 19
- 2.15. Schuldhulpverlening 20
- 2.16. Regeling kleine banen 21
- 2.17. Afspiegeling 21
- 2.18. Inspanningen van sociale partners 21
- 2.19. Inspanningen van gemeenten 22

3. Uitkeringen

- 3.1. Inleiding 23
- 3.2. WW-uitkeringen 23
- 3.3. Arbeidsmarktpositie en instroom in de WW, periode 2001-2007 24
 - 3.3.1. Arbeidsmarktpositie vóór instroom in de WW in 2007 24
 - 3.3.2. Eerdere uitkeringen vóór instroom in de WW in 2007 25
 - 3.3.3. Baanwisselingen van instromers in de WW in 2007 26
- 3.4. WWB-uitkeringen 26
- 3.5. Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen 28

4. Aan het werk: bemiddeling en re-integratie

- 4.1. Inleiding 31
- 4.2. Aan het werk zonder re-integratie ondersteuning 31
- 4.3. Re-integratie 31
- 4.4. Loonkostensubsidies 33
- 4.5. Afbouw gesubsidieerde banen 33

5. Kerngegevens

- Bijlage Informatieverzoeken Tweede Kamer in Algemeen Overleg Participatie Ouderen d.d. 11 februari 2010 37

Referentielijst

Tekstboxen

- Tekstbox 1 Baankansen voor komende jaren 06
- Tekstbox 2 Flexwerkers 07
- Tekstbox 3 Jongeren van 15-26 jaar op de arbeidsmarkt in 2009 10
- Tekstbox 4 Tijdelijke subsidieregeling raakvlak onderwijs en arbeidsmarkt 20
- Tekstbox 5 Monitor Brugbanen, voorjaar 2009 34

Samenvatting

Voor u ligt het eerste nummer van de Monitor Arbeidsmarkt in 2010. De Monitor bericht over de meest recente ontwikkelingen op het gebied van de arbeidsmarkt, arbeidsmarktmaatregelen, uitkeringen en re-integratie inspanningen, op basis van cijfers gepubliceerd tot 1 maart 2010.

Nieuw in deze Monitor Arbeidsmarkt ten opzichte van de vorige editie (december 2009) is dat er op verschillende plekken in hoofdstukken 2 en 3 aandacht wordt besteed aan flexwerkers en ZZP-ers.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 gaan we dieper in op de ontwikkelingen in het vierde kwartaal van 2009 met betrekking tot de conjunctuur, werkgelegenheid, en werkloosheid. Daarnaast wordt in hoofdstuk 1 in aparte tekstboxen aandacht besteed aan de verwachte baankansen in de komende jaren, aan flexwerkers, en aan de arbeidsmarktsituatie van jongeren in 2009. Bovendien bericht hoofdstuk 1 over nieuw onderzoek naar het fenomeen 'labour hoarding', het vasthouden door bedrijven van personeel voor wie niet direct werk beschikbaar is, en naar het afstoten van flexibele krachten in tijden van crisis. Het betreffende onderzoeksrapport 'Labour hoarding door bedrijven - Personeelsbeleid en strategische overwegingen' (Ecorys, 2010) wordt gelijktijdig met deze Monitor Arbeidsmarkt aan de Eerste en Tweede Kamer aangeboden.

In hoofdstuk 2 wordt een overzicht geboden van recente ontwikkelingen met betrekking tot 19 verschillende arbeidsmarktmaatregelen, de meeste genomen door het kabinet om ongewenste gevolgen van de economische crisis (sneller) te kunnen bestrijden. Voorts wordt in een aparte tekstbox aandacht besteed aan de tijdelijke subsidieregeling 'raakvlak onderwijs en arbeidsmarkt' die in 2008 werd ingesteld om vernieuwende projecten rondom de vaak problematische overgang van onderwijs naar de arbeidsmarkt voor kwetsbare jongeren financieel te ondersteunen.

Hoofdstuk 3 geeft een beeld van de ontwikkelingen over de periode 2007-2009, bij de Werkloosheidswet (WW)-, Wet Werk en Bijstand (WWB)- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Ook besteedt dit hoofdstuk aandacht aan de uitkerings- en baanhistorie van degenen die in 2007 instroomden in de WW, in het bijzonder de vraag of zij relatief vaak een flexibel arbeidsverleden of een werkloosheidsverleden hadden.

Hoofdstuk 4 gaat in op de aantallen werkzoekenden die geen of alleen basisbemiddeling nodig hebben om aan het werk te komen, werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt die met re-integratieondersteuning naar werk worden geleid, en werkzoekenden die nog niet naar werk kunnen uitstromen, maar eerst een trede hoger op de re-integratieladder moeten zetten. We presenteren alleen de beschikbare informatie over de ontwikkelingen rond bemiddeling en re-integratie die nieuw is ten opzichte van de vorige editie van de Monitor Arbeidsmarkt. Op sommige onderdelen komt nieuwe informatie pas op een later tijdstip beschikbaar. Daarnaast geeft hoofdstuk 4 in een aparte tekstbox de belangrijkste bevindingen weer van de Monitor Brugbanen, voorjaar 2009 (TNO, 2009b), die tegelijkertijd met deze Monitor Arbeidsmarkt aan de Eerste en Tweede Kamer wordt aangeboden. Met de Monitor Brugbanen houdt het UWV bij in hoeverre loonkostensubsidie wordt ingezet voor herbeoordeelde en andere groepen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, en in hoeverre dit leidt tot doorstroom naar regulier werk zonder subsidie.

De tabellen met stroom- en standcijfers in hoofdstuk 5 geven een overzicht van alle cijfers die in de eerdere hoofdstukken van de Monitor Arbeidsmarkt aan bod zijn gekomen.

Tot slot bevat de Monitor Arbeidsmarkt een bijlage waarin naar aanleiding van het Algemeen Overleg Arbeidsparticipatie Ouderen op 11 februari 2010 informatie is opgenomen over de volgende onderwerpen: loonprofiel van vrouwen, het levensinkomen, de overdraagbaarheid van WW-rechten en de CAO-bepalingen over de ontslagleeftijd.

Onderstaande vat de belangrijkste ontwikkelingen samen op het vlak van de werkgelegenheid, werkloosheid, uitkeringen en re-integratie die in deze Monitor Arbeidsmarkt worden beschreven.

Werkgelegenheid en werkloosheid (hoofdstuk 1)

Hoewel er nog geen sprake is van serieus economisch herstel, lijkt de economie over het dieptepunt van de crisis heen te zijn. In het vierde kwartaal van 2009 was sprake van een voorzichtige economische groei, en een lichte afname van het aantal faillissementen. Het consumentenvertrouwen verslechterde echter wel.

Hoewel de algehele werkgelegenheid bleef dalen, en er sprake was van een forse daling in de uitzendbranche, de industrie, bouw, handel, horeca en transport, groeide het aantal banen in de collectieve sector, vooral in de gezondheid- en welzijnszorg.

De daling in de netto arbeidsdeelname vlakke in het vierde kwartaal van 2009 iets af. Deze daling betrof vooral jongeren en werknemers met een flexibele arbeidsrelatie. Opvallend was dat de arbeidsdeelname van ouderen en vrouwen in 2009 licht bleef stijgen, waardoor zij qua arbeidsdeelname hun achterstand op mannen van middelbare leeftijd verder konden verkleinen. Verder bleef het aantal openstaande vacatures laag, maar lijkt de periode van scherpe dalingen voorbij. Het aantal vacatures lag in het vierde kwartaal van 2009 ook aanzienlijk hoger ten opzichte van het vorige dieptepunt in 2003. Er is nog steeds sprake van dynamiek: er komt een fors aantal nieuwe vacatures bij en er vindt nog steeds een flink aantal mensen een nieuwe baan. Het bereik van het UWV Werkbedrijf op de vacaturemarkt nam toe.

In tekstbox 1 worden de baankansen voor de komende jaren nader toegelicht. Afgezien van de overheid, het onderwijs, de gezondheidszorg en de sector exploitatie van onroerend goed zijn momenteel alle sectoren krimpsctoren. Desondanks wordt verwacht dat vanaf 2011 in alle sectoren flinke tekorten en daarmee grote aantallen vacatures zullen ontstaan als gevolg van de vergrijzing. Bijna een op de drie vacatures zal naar verwachting afkomstig zijn van de detailhandel, adviesbureaus en makelaardij, en de zorg.

In tekstbox 2 wordt speciale aandacht besteed aan de kenmerken van flexwerkers, hun motieven om flexwerk te doen, en de motieven van werkgevers om flexwerkers in te huren. De kenmerken van flexwerkers verschillen naar het type flexibele contract. In het algemeen geldt dat jongeren vaker flexwerker zijn dan ouderen, niet-westerse allochtonen vaker dan autochtonen, en dat laagopgeleiden zijn oververtegenwoordigd onder flexwerkers.

De gemiddelde werkloosheid blijft stijgen en kwam voor het jaar 2009 uit op 4,9 procent. Dit percentage is 1 procentpunt hoger dan in 2008, maar nog altijd 1,6 procentpunt lager dan het dieptepunt van de vorige recessie in 2005. Gezien de uitzonderlijke klap die de Nederlandse economie heeft gehad, kan deze oloploop van de werkloosheid als bijzonder gematigd worden beschouwd, en is minder ongunstig dan vorig jaar werd verwacht. Ook internationaal gezien valt de Nederlandse werkloosheid mee. De werkloosheid was relatief hoog onder niet-westerse allochtonen (vooral vrouwen) en jongeren, en was in 2009 ook het sterkst gestegen in deze groepen. De werkloosheid was het laagst onder autochtone mannen van middelbare leeftijd.

In tekstbox 3 wordt ingegaan op de arbeidsmarktpositie van jongeren van 15-26 jaar in 2009. De omvang en kenmerken van niet-participerende jongeren worden beschreven, evenals de werkloosheid onder niet-onderwijsvolgende jongeren. Het verschil in werkloosheidspercentage tussen jongeren en volwassenen in het vierde kwartaal van 2009 was kleiner dan in voorgaande kwartalen.

Hoewel de werkloosheid in het vierde kwartaal van 2009 in alle RPA regio's is gestegen, varieert deze enorm van regio tot regio: van 3,8 procent in Noordwest-Veluwe tot 10 procent in Parkstad-Limburg. De werkloosheid nam het sterkst toe in de regio Zuidoost-Brabant, en het minste in Roermond. In zijn algemeenheid veranderde de arbeidsmarkt tussen december 2008 en december 2009 wat betreft krapte/ruimte van 'gemiddeld' naar 'zeer ruim'.

Onderzoek bevestigt dat bedrijven in 2009 de flexibele werknemers als een 'buffer' gebruikten om de klappen mee op te vangen: zij brachten het aantal uitzendkrachten terug en sneden in het aantal opdrachten uitgevoerd door ZZP-ers. Desalniettemin blijken bedrijven wat dat laatste betreft terughoudend zijn vanwege de benodigde specialistische kennis en lage overheadkosten van ZZP-ers. Ook blijken bedrijven hun (vaste) personeel bewust te ontslag, ook wanneer zij te weinig werk voor al hun personeel hebben ('labour hoarding').

Arbeidsmarktmaatregelen (hoofdstuk 2)

In dit hoofdstuk wordt een beeld gegeven van de arbeidsmarktmaatregelen die zijn genomen om de gevolgen van de crisis tegen te gaan, mede met behulp van kengetallen en prestatie-indicatoren. Er wordt onder andere ingegaan op de stand van zaken ten aanzien van de dienstverlening van de mobiliteitscentra, het instrument WTV, de uitvoering WW, ontsluiting en benutting van arbeidsmarktinformatie, de leerwerkloketten, ESF, EGF, de scholingsbonus, de ervaringscertificaten en ervaringsprofielen.

Tekstbox 4 gaat bovendien in op de tijdelijke subsidieregeling 'raakvlak onderwijs en arbeidsmarkt', die van 2008 tot en met 2011 is ingesteld om vernieuwende projecten te subsidiëren rondom de vaak problematische overgang van onderwijs naar de

arbeidsmarkt voor kwetsbare jongeren, zoals laagopgeleide allochtone jongeren, zwerfjongeren, en jongeren met een arbeidsbeperking. In juli 2009 is een tweede aanvraagperiode gestart, die opnieuw op veel belangstelling heeft kunnen rekenen. Centrale thema's in de gehonoreerde projecten zijn: het verbeteren van de beeldvorming over jongeren met een arbeidsbeperking, de inzet van jonge ambassadeurs en coaches onder jongeren met complexe en multipole problemen, de compensatie van de hoge uitstroom van oudere werknemers met voorschakel-trajecten die voor ondergekwificeerde werkzoekende jongeren een opstap naar een leerbaan vormen, en het ontwerpen van multimedia-voorlichtingsmateriaal over vervolgopleiding en beroepskeuze voor MBO-studenten.

Uitkeringen (hoofdstuk 3)

De stijging van de werkloosheid zien we terug in de uitkeringen. Het aantal WW-uitkeringen is in de loop van 2009 sterk gestegen en lag eind december 2009 (inclusief deeltijd WW) 81 procent hoger dan ultimo 2008. Het aantal WWB-uitkeringen is minder gestegen en lag eind december 2009 slechts 9 procent hoger dan eind december 2008.

De daling van het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is vanaf oktober 2009 omgeslagen in een lichte stijging. In het laatste kwartaal van 2009 steeg het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen met 1,8 duizend.

Verder suggereren nadere analyse van uitkerings- en baangeschiedenissen van werkzoekenden die in 2007 instroomden in de WW, dat WW-ers relatief vaak een flexibel arbeidsverleden hadden en relatief vaak in het verleden al eens werkloos waren geweest, en een uitkering hadden ontvangen.

Aan het werk: bemiddeling en re-integratie (hoofdstuk 4)

Er is in 2009 volop ingezet op bemiddeling en re-integratie door UWV en gemeenten. In 2009 werden 92 duizend vacatures door het UWV vervuld en naar schatting 223 duizend (met werkloosheid bedreigde) werkzoekenden naar werk bemiddeld met hulp van de basisdienstverlening.

Verder lieten de UWV cijfers zien dat er in 2009 beduidend meer WW-gerechtigden en personen met recht op een arbeidsongeschiktheidsuitkering een re-integratietraject hebben gevolgd dan in 2008.

Onder de WW-ers op een re-integratietraject was de leeftijdsgroep 35 tot 55 jaar oververtegenwoordigd. Onder de WWB-uitkeringsgerechtigden was dit juist de leeftijdsgroep 25 tot 45 jaar, evenals de niet-westerse allochtonen. Ook volgden WWB-ers die tussen de een en vijf jaar een uitkering ontvingen relatief vaak een traject, vergeleken met WWB-ers die korter of langer een uitkering ontvingen.

Verder is er een licht stijgende trend waarneembaar in de toepassing van gemeentelijke loonkostensubsidies tijdens de eerste helft van 2009. Daarentegen is het aantal 'oude' gesubsidieerde banen (ID en WIW) juist verder afgenomen.

Tot slot blijkt uit de tweede Monitor Brugbanen (voorjaar 2009) dat de bekendheid van de regeling om loonkostensubsidie in te zetten bij herbeoordeelden is toegenomen. Ook bleken werkgevers loonkostensubsidie vaker als een noodzakelijke voorwaarde te noemen om een herbeoordeelde werkzoekende aan te nemen, en bleken zij tevredener te zijn over de voorlichting en uitvoering van de regeling door het UWV. Desalniettemin worden ook in deze Monitor Brugbanen de effecten van de crisis zichtbaar, aangezien minder werkgevers gedeeltelijk arbeidsgeschikt personeel aannamen.

Bijlage

Tijdens het Algemeen Overleg over de notitie Arbeidsparticipatie Ouderen (Kamerstukken II 2009/10, 32163, nr. 13) op 11 februari 2010 heeft de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid toegezegd de Tweede Kamer nader te informeren over vier onderwerpen. Deze bijlage bevat de gevraagde reactie met betrekking tot de volgende vragen en onderwerpen:

1. Hoe ziet het loonprofiel van vrouwen eruit?
2. Zijn er gegevens beschikbaar bij de OESO over het arbeidsinkomen over het gehele arbeidzame leven in Scandinavische landen en in Nederland?
3. Cao's waarin geen ontslagleeftijd is meegenomen of waarin de ontslagleeftijd 67 jaar is.
4. Hoe zit het met de overdraagbaarheid van de WW-rechten van werknemers?

1. Werkgelegenheid en werkloosheid

1.1 Inleiding

Hoewel er nog geen sprake is van serieus economisch herstel, lijkt de economie over het dieptepunt van de crisis heen te zijn. In het vierde kwartaal van 2009 was sprake van een voorzichtige economische groei, en een lichte afname van het aantal faillissementen. Het consumentenvertrouwen verslechterde echter wel.

Hoewel de algehele werkgelegenheid bleef dalen, en er sprake was van een forse daling in de uitzendbranche, de industrie, bouw, handel, horeca en transport, groeide het aantal banen in de collectieve sector, vooral in de gezondheid- en welzijnszorg.

De daling in de netto arbeidsdeelname vlakke in het vierde kwartaal van 2009 iets af. Deze daling betrof vooral jongeren en werknemers met een flexibele arbeidsrelatie. Opvallend was dat de arbeidsdeelname van ouderen en vrouwen ook in 2009 licht bleef stijgen, waardoor zij qua arbeidsdeelname hun achterstand op mannen van middelbare leeftijd verder konden verkleinen. Verder bleef het aantal openstaande vacatures laag, maar lijkt de periode van scherpe dalingen voorbij. Het aantal vacatures lag in het vierde kwartaal van 2009 ook aanzienlijk hoger ten opzichte van het vorige dieptepunt in 2003. Er is nog steeds sprake van dynamiek: er komt een fors aantal nieuwe vacatures bij en er vindt nog steeds een flink aantal mensen een nieuwe baan. Het bereik van het UWV Werkbedrijf op de vacaturemarkt nam toe.

In tekstbox 1 worden de baankansen voor de komende jaren nader toegelicht. Afgezien van de overheid, het onderwijs, de gezondheidszorg en de sector exploitatie van onroerend goed zijn momenteel alle sectoren krimpsectoren. Desondanks wordt verwacht dat vanaf 2011 in alle sectoren flinke tekorten en daarmee grote aantallen vacatures zullen ontstaan als gevolg van de vergrijzing. Bijna een op de drie vacatures zal naar verwachting afkomstig zijn van de detailhandel, adviesbureaus en makelaardij, en de zorg.

In tekstbox 2 wordt speciale aandacht besteed aan de kenmerken van flexwerkers, hun motieven om flexwerk te doen, en de motieven van werkgevers om flexwerkers in te huren. De kenmerken van flexwerkers verschillen naar het type flexibele contract. In het algemeen geldt dat jongeren vaker flexwerker zijn dan ouderen, niet-westerse allochtonen vaker dan autochtonen, en dat laagopgeleiden zijn oververtegenwoordigd onder flexwerkers.

De gemiddelde werkloosheid blijft stijgen en kwam voor het jaar 2009 uit op 4,9 procent. Dit percentage is 1 procentpunt hoger dan in 2008, maar nog altijd 1,6 procentpunt lager dan het dieptepunt van de vorige recessie in 2005. Gezien de uitzonderlijke klap die de Nederlandse economie heeft gehad, kan deze oploep van de werkloosheid als bijzonder gematigd worden beschouwd, en is minder ongunstig dan vorig jaar werd verwacht. Ook internationaal bezien valt de Nederlandse werkloosheid mee. De werkloosheid was relatief hoog onder niet-westerse allochtonen (vooral vrouwen) en jongeren, en was in 2009 ook het sterkst gestegen in deze groepen. De werkloosheid was het laagst onder autochtone mannen van middelbare leeftijd.

In tekstbox 3 wordt ingegaan op de arbeidsmarktpositie van jongeren van 15-26 jaar in 2009. De omvang en kenmerken van niet-participerende jongeren worden beschreven, evenals de werkloosheid onder niet-onderwijsvolgende jongeren. Het verschil in werkloosheidspercentage tussen jongeren en volwassenen in het vierde kwartaal van 2009 was kleiner dan in voorgaande kwartalen.

Hoewel de werkloosheid in het vierde kwartaal van 2009 in alle RPA regio's is gestegen, varieert deze enorm van regio tot regio: van 3,8 procent in Noordwest-Veluwe tot 10 procent in Parkstad-Limburg. De werkloosheid nam het sterkst toe in de regio Zuidoost-Brabant, en het minste in Roermond. In zijn algemeenheid veranderde de arbeidsmarkt tussen december 2008 en december 2009 wat betreft krapte/ruimte van 'gemiddeld' naar 'zeer ruim'.

Onderzoek bevestigt dat bedrijven in 2009 de flexibele werknemers als een ‘buffer’ gebruikten om de klappen mee op te vangen: zij brachten het aantal uitzendkrachten terug en sneden in het aantal opdrachten uitgevoerd door ZZP-ers. Desalniettemin blijken bedrijven wat dat laatste betreft terughoudend zijn vanwege de benodigde specialistische kennis en lage overheadkosten van ZZP-ers. Ook blijken bedrijven hun (vaste) personeel bewust te ontzien voor ontslag, ook wanneer zij te weinig werk voor al hun personeel hebben (‘labour hoarding’).

1.2. Ontwikkeling conjunctuur

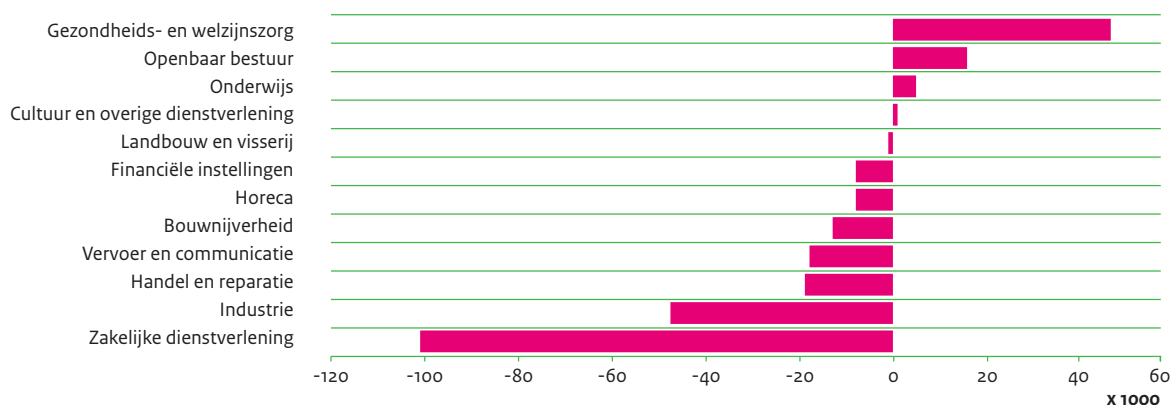
Hoewel er nog geen sprake is van serieus economisch herstel, lijkt de economie over het dieptepunt van de crisis heen te zijn. In vergelijking met het voorafgaande kwartaal groeide de economie in het vierde kwartaal van 2009 met 0,2 procent. Dit is het tweede kwartaal op rij met een positieve kwartaal-op-kwartaalgroei na vier kwartalen met een negatieve groei. Het CPB verwacht dat het bruto binnenlands product in 2010 al weer met 1½ procent zal groeien. Het voorzichtige herstel is ook waar te nemen in (delen van) de industrie, waar de productie, omzet en orders eind 2009 weer een kleine stijging vertonen ten opzichte van een jaar geleden. Verder is de daling van bijvoorbeeld de uitvoer en het aantal uitzenduren minder groot dan voorheen. De krimp van de economie over heel 2009 is uitgekomen op 4,0 procent. Dit is de grootste krimp in een jaar die het CBS ooit heeft gemeten. Het vorige record dateert van 1931 toen de economie met 3,6 procent kromp. De grootste krimp na de Tweede Wereldoorlog was in 1982 met 1,2 procent. In het vierde kwartaal van 2009 is wel een kentering gekomen: de krimp ten opzichte van het overeenkomstige kwartaal in 2008 was - met 2,2 procent - beduidend minder groot dan in de eerste drie kwartalen van 2009. Het consumentenvertrouwen deed in februari 2010 een stapje terug. De stemming onder ondernemers in de industrie verslechterde in januari 2010 een fractie. De ondernemers in de zakelijke dienstverlening waren daarentegen optimistischer over de toekomstige omzet dan in december 2009.

In de tweede helft van 2009 is het aantal faillissementen van bedrijven en instellingen weer wat afgenomen. In het derde kwartaal bedroeg deze daling 3 procent, in het vierde kwartaal 6 procent. Over heel 2009 is het aantal faillissementen toegenomen met 73 procent ten opzichte van 2008 (zie tabel Stroomcijfers in hoofdstuk 5).

1.3. Werkgelegenheid

In het vierde kwartaal 2009 waren er bijna 7,9 miljoen banen. Dat zijn er 147 duizend (1,8 procent) minder dan een jaar eerder. Vergeleken met het derde kwartaal waren er, rekening houdend met seizoensinvloeden, 16 duizend banen minder. Deze daling is aanzienlijk kleiner dan in de voorgaande drie kwartalen. Veruit de grootste daling trad het afgelopen jaar op in de zakelijke dienstverlening waar het aantal banen met 102 duizend (6,4 procent) afnam (zie figuur 1.3). De daling bestaat voor het overgrote deel uit uitzendbanen via uitzendbureaus. Deze branche ving hiermee de zwaarste klap op van het banenverlies. Ook in de industrie, bouw, handel en transport liep het banenverlies op. In de collectieve sector hield de groei van het aantal banen echter aan, met 69 duizend. Het grootste deel van deze groei (47 duizend) zit in de gezondheids- en welzijnszorg. Het verlies aan banen wordt enigszins beperkt door de deeltijd-WW. Werknemers die onder de deeltijd-WW regeling vallen tellen voor hun volledige baan mee als werknemer.

Figuur 1.3 Mutatie aantal banen naar sector, 4e kwartaal 2009 t.o.v. 4e kwartaal 2008

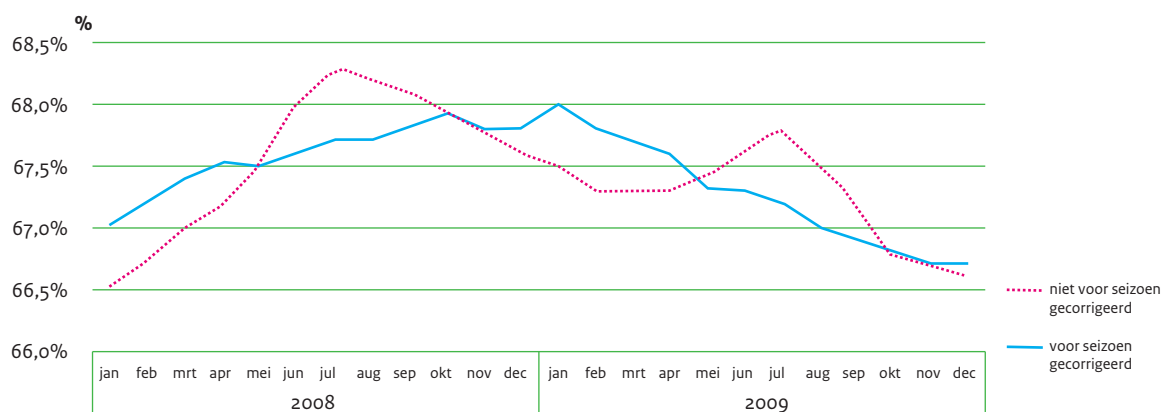

Bron: CBS

1.3.1. Arbeidsdeelname

Na een jarenlange stijging is de netto arbeidsdeelname onder de potentiële beroepsbevolking van 15-64 jarigen sinds eind 2008 licht aan het dalen. In december 2009 was de arbeidsdeelname 66,7 procent, tegen 68,0 procent in januari 2009, voor seizoen gecorrigeerd (zie figuur 1.3.1a). Het jaargemiddelde 2009 kwam daarmee uit op 67,2 procent. Dit is 0,3 procentpunt lager dan in 2008, maar 4,0 procentpunt hoger dan in 2005 (63,2 procent), het dieptepunt van de vorige recessie.

Figuur 1.3.1a Netto arbeidsdeelname, januari 2008 – december 2009, wel en niet voor seizoen gecorrigeerd

Bron: CBS

In absolute aantallen was in 2009 sprake van een daling van de werkzame beroepsbevolking met 119 duizend, van 7,4 miljoen in het vierde kwartaal 2008 naar 7,3 miljoen in het vierde kwartaal 2009. Deze afname betrof vooral jongeren (-59 duizend) en werknemers met een flexibele arbeidsrelatie (-43 duizend). In samenhang hiermee nam de werkzame beroepsbevolking zonder startkwalificatie (sk) af met 132 duizend (-7,5 procent) tegenover een lichte stijging van de werkzame beroepsbevolking met startkwalificatie, vooral van de werknemers met vaste arbeidsrelatie (zie tabel 1.3.1). Ook de toename van het aantal jonge zelfstandigen met 3 duizend (ruim 9 procent) valt op. De cijfers zijn echter gebaseerd op een steekproef (de Enquête beroepsbevolking) en gezien de relatief grote onbetrouwbaarheidsmarges bij kleine aantallen kan aan laatstgenoemde stijging niet al te veel betekenis worden toegekend.

De totale afname met 59 duizend werkzame jongeren betreft vooral jongeren met een vaste arbeidsrelatie (daling met 50 duizend zie tabel 1.3.1). Dit laatste is mede een gevolg van het gegeven dat jongeren vooral op een tijdelijk (= flexibel) contract worden aangenomen. De nieuwe instroom van toetredende schoolverlaters (van schooljaar 2008/2009) wordt meer dan in voorgaande jaren direct werkloos, en voorzover zij werk vinden - veelal op een tijdelijk contract - worden zij vaker geconfronteerd met het niet verlengen daarvan. Dit laatste betekent een verminderde instroom in werk met een vast dienstverband welke zich vertaalt naar een daling van het standcijfer jongeren met een vast dienstverband. Dit neemt overigens niet weg dat een meerderheid van de jongeren nog steeds een baan weet te veroveren.

Tabel 1.3.1 Werkgelegenheid naar positie werkkring, leeftijd en startkwalificatie (sk)^a, 4e kwartaal 2009 t.o.v. 4e kwartaal 2008 (x 1000 personen)

	<25 jaar	25-64 jaar	Zonder sk ^a	Met sk ^a	Totaal
werkzame beroepsbevolking 4e kwartaal 2009					
Zelfstandigen	35	914	183	766	949
Werknemers vaste arbeidsrelatie	507	5351	1277	4581	5858
Werknemers flexibele arbeidsrelatie ^b	203	307	170	340	510
Totaal werkzame personen	746	6571	1630	5687	7317
absolute mutatie t.o.v. 4e kwartaal 2008					
Zelfstandigen	3	-20	-18	1	-17
Werknemers vaste arbeidsrelatie	-50	-10	-84	24	-60
Werknemers flexibele arbeidsrelatie ^b	-12	-31	-31	-12	-43
Totaal werkzame personen	-59	-60	-132	13	-119
% mutatie t.o.v. 4e kwartaal 2008					
Zelfstandigen	9,4	-2,1	-9,0	0,1	1,8
Werknemers vaste arbeidsrelatie	-9,0	-0,2	-6,2	-0,5	-1,0
Werknemers flexibele arbeidsrelatie ^b	-5,6	-9,2	-15,4	-3,4	-7,8
Totaal werkzame personen	-7,3	-0,9	-7,5	0,2	-1,6

^a Startkwalificatie (sk) is het minimale niveau dat nodig is om een volwaardige plaats op de arbeidsmarkt te veroveren, of door te stromen naar vervolgonderwijs (hoger onderwijs). Het niveau hiervan is vastgesteld op een afgeronde havo- of vwo-opleiding of een basisberoepsopleiding op mbo-2 niveau (dat is niveau 2 van de kwalificatiestructuur zoals vastgelegd in de Wet educatie en beroepsonderwijs).

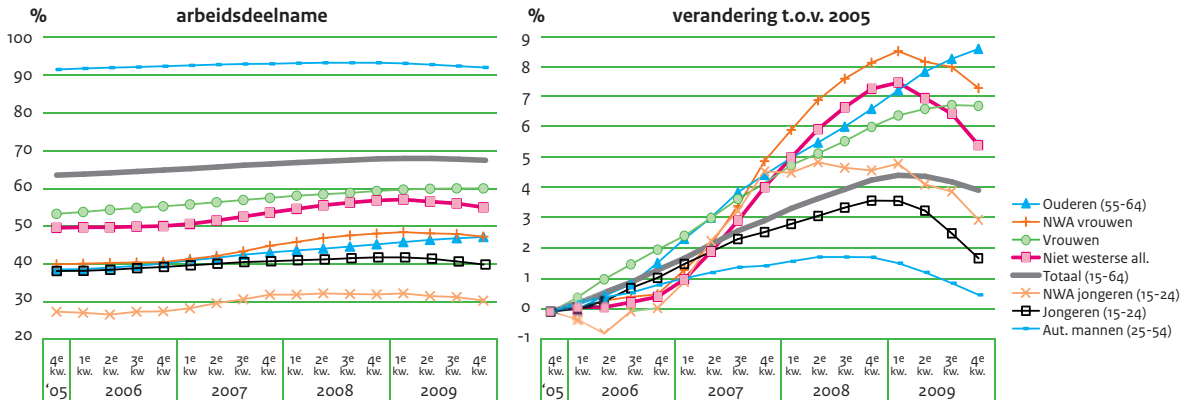
^b Uitzendkrachten, oproep-/invalkrachten en overige flexibelen.

Bron: CBS, bewerking SZW

In figuur 1.3.1b wordt een beeld gegeven van de ontwikkeling van de arbeidsdeelname over een wat langere periode. Ten opzichte van het jaargemiddelde 2005 is de netto arbeidsparticipatie voor het totaal 15-64 jarigen gestegen van 63,2 procent naar 67,2 procent gemiddeld over 2009, een stijging met 4,0 procent. Deze stijging in de netto arbeidsparticipatie vond vooral plaats onder ouderen (55-64), vrouwen en niet-westerse allochtonen (NWA). Onder autochtone mannen in de leeftijd 25-54 jaar was de stijging het kleinst, namelijk 0,6 procent. Ook onder jongeren 15-24 jaar was de stijging in de netto arbeidsdeelname minder sterk dan gemiddeld.

Met de krapte op de arbeidsmarkt in de afgelopen jaren hebben de groepen die van oudsher minder sterk op de arbeidsmarkt vertegenwoordigd zijn (vrouwen, ouderen, NWA) een grotere kans gekregen om aan het werk te komen en is hun achterstand (op het totaal en op autochtone mannen) iets kleiner geworden. Voor ouderen speelt vooral langer doorwerken als gevolg van het wegvalen van de mogelijkheid tot vervroegde pensionering een rol. De stijging van de arbeidsparticipatie van vrouwen gemeten in voltijdbanen is overigens minder dan die gemeten in personen. De grootste toename betreft namelijk vrouwen werkzaam in (grote) deeltijdbanen (+ 300 duizend). Het aantal voltijds werkende vrouwen steeg tussen 2005 en 2009 veel minder (+ 70 duizend).

Figuur 1.3.1b Voortschrijdende jaargemiddelden^a netto-arbeidsdeelname en verandering t.o.v. jaargemiddelde 2005

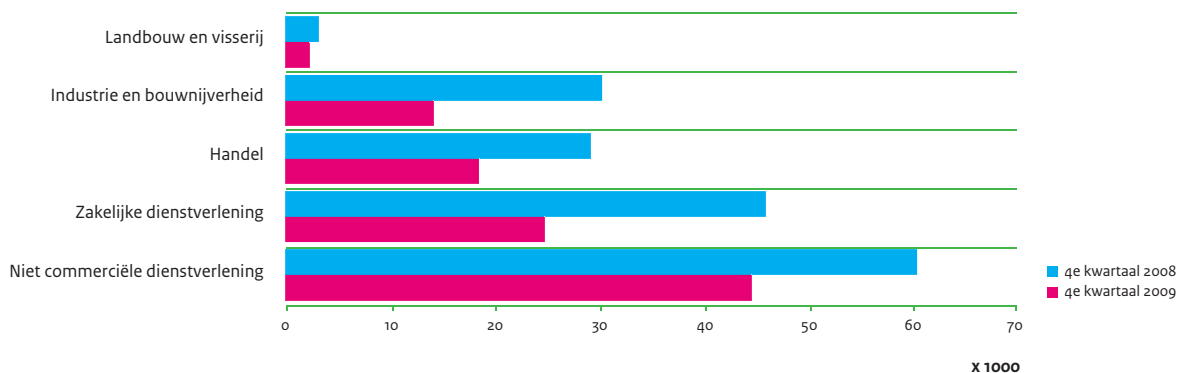
^a Vanwege toevallige fluctuaties leveren de per kwartaal voortschrijdende jaargemiddelden een betrouwbaarder beeld op dan de kwartaalgemiddelden.

Bron: CBS, bewerking SZW

1.3.2. Vacatures en dynamiek op de arbeidsmarkt

Nieuw ontstane vacatures zijn een indicator van de mogelijkheid voor werkzoekenden om een baan te vinden en daarmee een indicator van de dynamiek op de arbeidsmarkt. In 2009 ontstonden 725 duizend vacatures, 30% minder dan in 2008. Gemiddeld stonden er in 2008 239 duizend vacatures open. Gedurende 2008 telde het CBS rond de 240 duizend openstaande vacatures. Eind van dat jaar begon het aantal openstaande vacatures sterk te dalen – tot het derde kwartaal van 2009. Toen stabiliseerde het cijfer zich op 128 duizend (voor seizoen gecorrigeerd). Na de stabilisatie in het derde kwartaal van 2009 lijkt de periode van scherpe dalingen voorbij. Het aantal vacatures blijft weliswaar laag, maar ligt in het vierde kwartaal van 2009 nog 32 duizend boven het vorige dieptepunt in 2003. De grootste vacatureval in het afgelopen jaar deed zich voor bij de industrie/bouwnijverheid (-16 duizend, ofwel -53 procent) en de zakelijke dienstverlening (-21 duizend, ofwel -46 procent), zie figuur 1.3.2. De vacaturegraad, het aantal openstaande vacatures per 1000 banen, bedroeg 15 op 1000 in het vierde kwartaal van 2009. Dat is de helft van de gemiddelde vacaturegraad in 2008 (30 op 1000).

Figuur 1.3.2 Aantal openstaande vacatures naar sector, voor seizoen gecorrigeerd, 4e kwartaal 2009 t.o.v. 4e kwartaal 2008

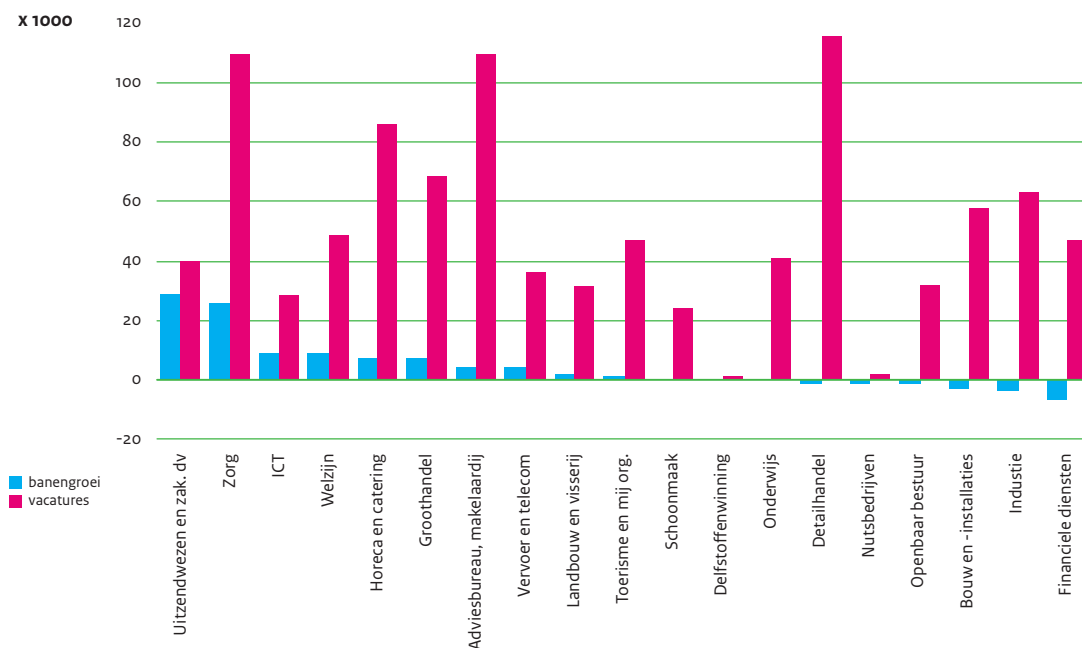
Bron: CBS

In het vierde kwartaal van 2009 ontstonden er 171 duizend vacatures en werden er 176 duizend vacatures vervuld. Hoewel beide cijfers in vier jaar niet zo laag zijn geweest, komen er dus nog steeds een fors aantal nieuwe vacatures bij en vinden ook nog steeds een flink aantal mensen een nieuwe baan. Het aantal bij het UWV Werkbedrijf ingediende vacatures daalde in 2009 minder dan het totaal aantal ontstane vacatures. Het bereik van het UWV Werkbedrijf op de totale vacaturemarkt nam daarmee toe van 28 procent in 2008 naar 34 procent in 2009. De vervullingsgraad door het UWV Werkbedrijf bleef gelijk (op 34 procent). Hiermee groeide het marktaandeel van het UWV Werkbedrijf in de vervulde vacatures van 9,5 naar 11,6 procent (zie tabel Stroomcijfers in hoofdstuk 5). Hoewel het aantal vacatures nu relatief laag is, bestaan er nog steeds baankansen, ook in sectoren die te maken hebben met werkgelegenheidskrimp. Ook zal de arbeidsmarkt binnen afzienbare termijn weer te maken krijgen met krapte. Onderstaande tekstbox 1 gaat in op de baankansen voor de komende jaren.

Tekstbox 1 Baankansen voor komende jaren

Werkgelegenheidskrimp in een sector betekent niet dat er geen vraag naar werknemers meer is. Ook al daalt het aantal uitbreidingsvacatures in die sector, de vervanging van werknemers vanwege pensioenen, arbeidsongeschiktheid of wisseling van baan, gaat door. Door de economische crisis zijn volgens het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) bijna alle sectoren momenteel krimpsectoren, wanneer we de jaren 2009-2013 in beschouwing nemen. Uitzonderingen hierop zijn de overheid, het onderwijs, de gezondheidszorg en de sector exploitatie van onroerend goed. Maar krimp of geen krimp; bijna alle sectoren zullen –vooral als gevolg van de vergrijzing- vanaf 2011 vacatures hebben, gemiddeld ruim 1 miljoen per jaar. Bijna één op de drie vacatures zal afkomstig zijn van de detailhandel, adviesbureaus en makelaardij, en de zorg, zo toont onderstaande figuur.

Figuur B.1 Indicatie banen- en vacatureontwikkeling per sector, gemiddelde jaarlijkse groei in de periode 2011-2014

Bron: UWV

Hoewel de werkloosheid in 2010 verder zal toenemen als gevolg van de economische crisis, staat krapte op de arbeidsmarkt voor de deur. Werkgevers uit diverse sectoren verwachten over 2 à 3 jaar personeelsproblemen. Enerzijds omdat het aantal instromers op de arbeidsmarkt (circa 1,3 miljoen in 2011-2014) naar verwachting kleiner zal zijn dan het aantal baanopeningen (1,5 miljoen in 2011-2014). Anderzijds omdat vraag en aanbod vaak niet goed op elkaar aansluiten (kwalitatieve mismatch), zodat er altijd meer mensen nodig zijn. De arbeidsparticipatie zal dus moeten worden verhoogd om te voorkomen dat onvervulbare vacatures zullen ontstaan en werkgelegenheid verloren gaat.

Tabel B.1 Percentage werkgevers dat personeelstekorten verwacht naar sector

Overheid	38%
Onderwijs	35%
Zorg	32%
Industrie	31%
Bouw	27%
Overig	22%
Financiële instellingen	18%
Zakelijke dienstverlening	18%
Horeca	17%
Vervoer	17%
Landbouw	17%
Handel	13%
Communicatie	5%
Totaal	19%

Bron: Intomart 2010

De dynamiek op de arbeidsmarkt komt vooral tot uiting in de flexibele schil. Deze flexibele schil stelt werkgevers in staat om snel te anticiperen op economische veranderingen. Dat de huidige crisis relatief zwaar bij flexwerkers neerslaat, was daarom ook te verwachten. Onderstaande box gaat in op de persoonskenmerken van flexwerkers.

Tekstbox 2 Flexwerkers

In de CBS-statistieken worden flexwerkers verdeeld in uitzendkrachten, oproep-/invalkrachten en de categorie "overig". Tot de groep overig horen o.a. tijdelijke arbeidskrachten, freelancers, min-/max-contracten. Al deze categorieën flexwerkers maken deel uit van de flexibele schil van de arbeidsmarkt.

De kenmerken van flexwerkers verschillen afhankelijk van het type contract. In het algemeen geldt dat jongeren vaker flexwerker zijn dan ouderen, niet-westerse allochtonen vaker dan autochtonen en dat laagopgeleiden zijn oververtegenwoordigd onder flexwerkers (tabel B.2).

Tabel B.2 Kenmerken van flexwerkers naar type contract en motieven van werknemers en werkgevers voor flexwerk

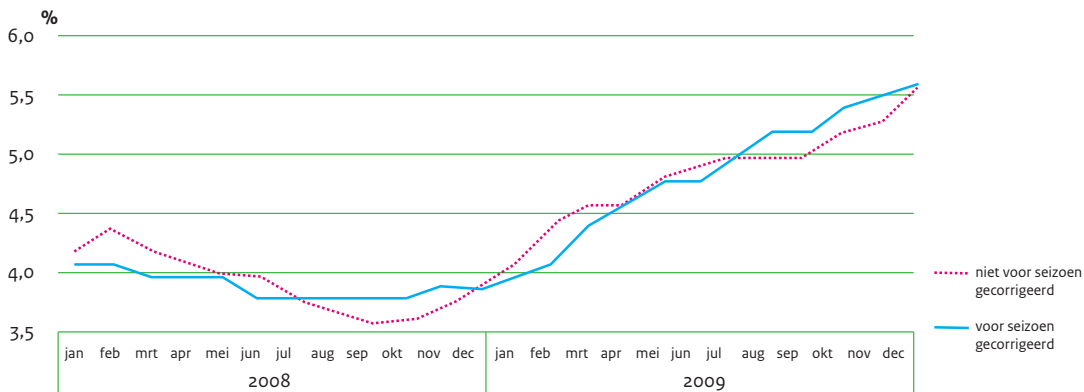
Wie is de uitzendkracht?			
Leeftijd		Hoogst genoten opleiding	
15-24 jaar	29,4%	Laag	41,8%
25-34 jaar	31,5%	Middelbaar	40,7%
35-44 jaar	18,9%	Hoog	17,4%
45-54 jaar	14,7%	Vooral werkzaam in: Transport en logistiek, horeca, catering, overheid en zorg	
55-64 jaar	5,6%		
Wie is de oproep-/invalkracht?			
Leeftijd		Hoogst genoten opleiding	
15-24 jaar	51,6%	Laag	41,0%
25-34 jaar	15,1%	Middelbaar	43,1%
35-44 jaar	12,7%	Hoog	16,0%
45-54 jaar	11,9%	Vooral werkzaam in: Horeca, catering, detailhandel en landbouw	
55-64 jaar	8,7%		
Wie zijn de overige flexwerkers?			
Leeftijd		Hoogst genoten opleiding	
15-24 jaar	40,0%	Laag	40,3%
25-34 jaar	21,3%	Middelbaar	39,6%
35-44 jaar	16,3%	Hoog	20,1%
45-54 jaar	14,2%	Vooral werkzaam in: Horeca, catering, detailhandel en landbouw	
55-64 jaar	8,3%		
Motieven werknemers voor flexwerk		Motieven werkgevers voor flexwerk	
<ul style="list-style-type: none"> • Zoeken naar vast werk via flexwerk • Versterking van de arbeidsmarktpositie • Geen andere keuze/gedwongen • Combineren arbeid en zorg • Volgen van een studie • Vakantiewerk/ Bijbaan (naast studie) 		<ul style="list-style-type: none"> • Vraagschommelingen opvangen • Kosten • Vervanging voor ziekte/ a.o. • Overbrugging tot nieuwe vaste werknemer • Inzicht in productiviteit flexwerker (alvorens vaste baan aan te bieden) 	

Bron: CBS

1.4. Werkloosheid

Na een jarenlange daling is het werkloosheidspercentage sinds eind 2008 fors toegenomen. In december 2009 was de werkloosheid 5,6 procent (435 duizend werklozen), tegen 3,9 procent in december 2008 (304 duizend werklozen), voor seizoen gecorrigeerd (zie figuur 1.4a). Het jaargemiddelde 2009 kwam daarmee uit op 4,9 procent. Dit is 1,0 procentpunt hoger dan in 2008, maar 1,6 procentpunt lager dan in 2005 (6,5 procent), het dieptepunt van de vorige recessie.

Figuur 1.4a Werkloosheidspercentage, januari 2008 - december 2009, wel en niet voor seizoen gecorrigeerd

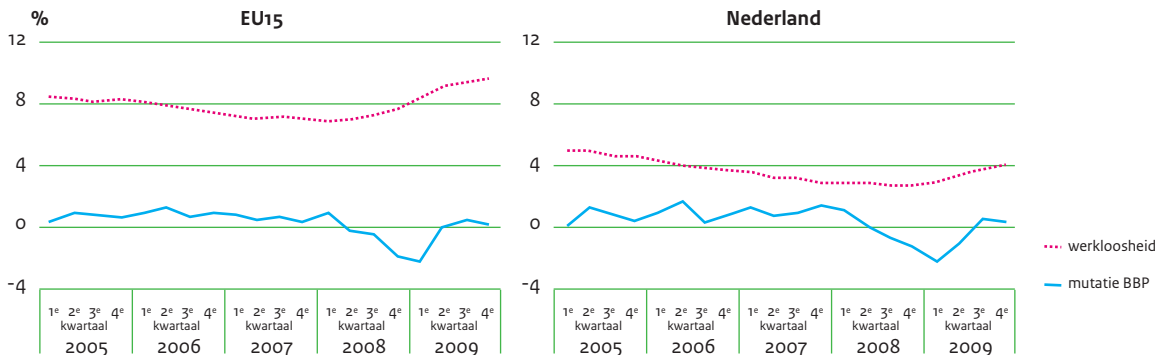

Bron: CBS

Omdat de arbeidsmarkt vertraagd reageert op de economische ontwikkelingen zal de werkloosheid waarschijnlijk nog verder stijgen. Het Centraal Planbureau verwacht dat de werkloosheid in 2010 nog zal oplopen tot 6½ procent en vervolgens zal stabiliseren.

Gezien de uitzonderlijke klap die Nederlandse economie heeft gehad (krimp van 4 procent in 2009), kan de oploep van de werkloosheid als bijzonder gematigd worden beschouwd. De ontwikkeling is gunstiger dan vorig jaar werd gedacht. Ook in internationaal opzicht valt de werkloosheid in Nederland mee. Sinds het begin van de crisis in het tweede kwartaal van 2008 is de werkloosheid in de EU15 met 2,6 procent opgelopen tot het vierde kwartaal van 2009, bij een cumulatief BBP-verlies van 4,7 procent. In Nederland is de werkloosheid over dezelfde periode slechts met 1,2 procentpunt opgelopen, bij een cumulatief BBP-verlies van 4,5 procent (figuur 1.4b).

Figuur 1.4b Internationale vergelijking van de ontwikkeling van het BBP (in prijzen van 2000, % mutatie van kwartaal op kwartaal) en de werkloosheid^a, gecorrigeerd voor seizoensinvloeden

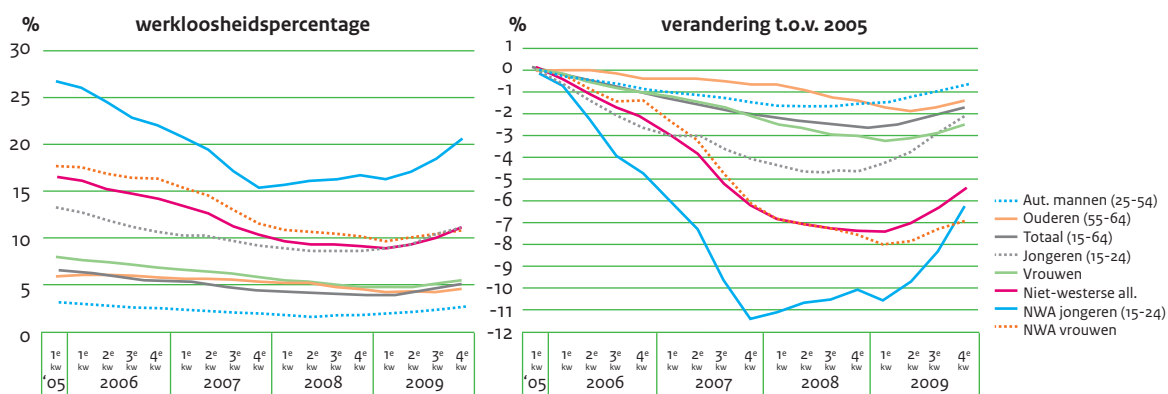
^a De Nederlandse definitie van de werkloze beroepsbevolking wijkt af van de definitie die internationaal als standaard geldt. Belangrijkste verschil is dat de Nederlandse definitie een drempelwaarde van twaalf uur hanteert voor het aantal uren per week dat iemand werkt of wil werken. In de internationale definitie is dat niet het geval.

Bron: Eurostat

1.4.1 Ontwikkeling werkloosheid naar persoonskenmerken

De werkloosheid voor het totaal 15-64 jarigen is 2009 nog steeds 1,6 procent lager dan in 2005, het dieptepunt van de vorige recessie (zie figuur 1.4.1). Voor niet-westerse allochtonen (NWA) was de afname ten opzichte van 2005 het grootst met 5,4 procentpunt. Binnen de groep NWA is de daling van de werkloosheid ten opzichte van 2005 extra groot voor NWA vrouwen en NWA jongeren (-6 tot -7 procentpunt). De afname ten opzichte van 2005 voor NWA is het spiegelbeeld van de relatief grote toename van de netto arbeidsparticipatie voor NWA met 5,5 procent en voor NWA vrouwen zelfs met 7,3 procent. Voor NWA jongeren lijkt vooral de gestegen deelname aan het dagonderwijs debet aan de grote werkloosheidsdaling ten opzichte van 2005, want hun netto arbeidsdeelname nam iets minder toe dan gemiddeld (zie paragraaf 1.3.1).

Figuur 1.4.1 Voortschrijdende jaargemiddelden^a werkloosheidspercentage en verandering t.o.v. jaargemiddelde 2005

^a Vanwege toevallige fluctuaties leveren de per kwartaal voortschrijdende jaargemiddelden een betrouwbaarder beeld op dan de kwartaalgemiddelden.

Bron: CBS, bewerking SZW

De werkloosheid is sinds 2005 voor het eerst weer gestegen tijdens het tweede kwartaal van 2009. De stijging van de werkloosheid zette zich voor de groep NWA jongeren al in vanaf het eerste kwartaal van 2008, driekwart jaar later gevolgd door het totaal jongeren. Vanaf het eerste kwartaal van 2009 stijgt de werkloosheid onder autochtone mannen in de leeftijd 25-54 jaar, een kwartaal later gevolgd door NWA en NWA vrouwen.

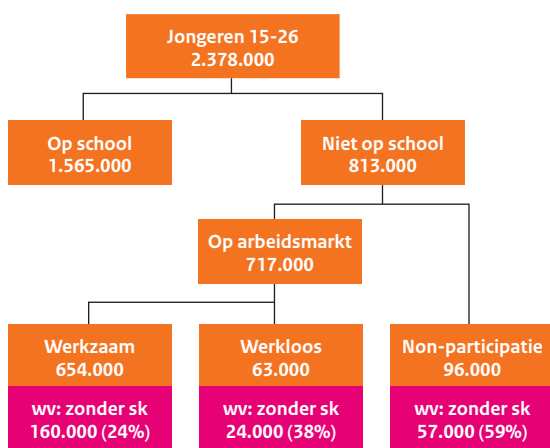
De werkloosheid onder ouderen ontwikkelde zich tot het eerste kwartaal van 2008 minder gunstig dan gemiddeld. Vanaf dan is de daling voor ouderen juist iets groter dan gemiddeld. De daling voor ouderen zet zich als enige groep ook nog door in het tweede kwartaal van 2009 en stijgt pas vanaf het derde kwartaal van 2009. Tot nu toe is de oploep van de werkloosheid onder ouderen nog steeds beperkt in vergelijking met andere groepen.

De werkloosheid onder jongeren is in 2009 relatief hard gestegen. In box 3 wordt nader ingegaan op de ontwikkeling van de werkloosheid onder de jongeren tot en met 26 jaar.

Tekstbox 3 Jongeren van 15-26 jaar op de arbeidsmarkt in 2009

In het vierde kwartaal van 2009 volgden 813 duizend jongeren (in de leeftijd 15-26 jaar) geen onderwijs meer (Figuur b.3.1). Binnen deze groep hadden 159 duizend jongeren geen werk (van tenminste 12 uur per week), waarvan er 63 duizend werkloos waren (actief op zoek naar werk en daarvoor direct beschikbaar). Een groep van 96 duizend jongeren participeerde helemaal niet.

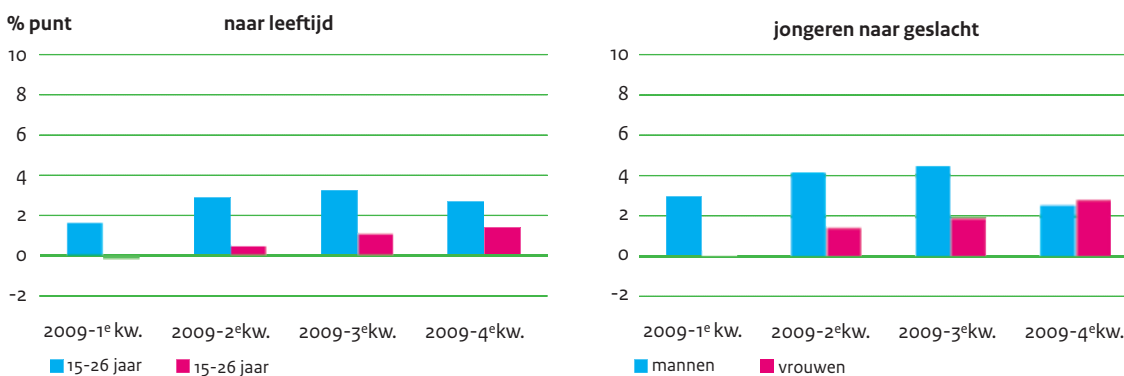
Figuur B.3.1 Jongeren van 15-26 jaar in vierde kwartaal 2009, naar schooldeelname, arbeidsmarktpositie, en startkwalificatie

Dit zijn jongeren die niet schoolgaand zijn, geen werk hebben en ook niet werkloos zijn. Van deze 96 duizend niet-participerende jongeren wil 1/3 deel wel werk maar zoekt niet actief en/of is niet direct beschikbaar en 2/3 deel wil geen werk, vooral vanwege zorgtaken, ziekte/arbeidsongeschiktheid of het volgen van een deeltijdopleiding. Van een kleine minderheid is geen reden bekend waarom zij geen werk willen. Van de niet-participerende jongeren heeft 59 procent geen startkwalificatie. De werkloosheid onder niet-onderwijsvolgende 15-26 jarigen was 8,7 procent in het vierde kwartaal 2009. Dit is 2,7 procentpunt hoger dan een jaar geleden. In dezelfde periode steeg de werkloosheid van 27-64 jarigen met 1,4 procentpunt (naar 4,5 procent). Het verschil in werkloosheidsontwikkeling tussen de twee leeftijdsgroepen is in het vierde kwartaal kleiner dan in voorgaande kwartalen, zie onderstaande figuur B.3.2.

Bron: CBS

Figuur B.3.2 Werkloosheidsontwikkeling niet-scholieren/studenten ten opzichte van een jaar geleden, totaal naar leeftijd, en jongeren 15-26 jaar naar geslacht in 2009

Bron: CBS

De relatief grote werkloosheidsstojenname onder jongeren wordt deels veroorzaakt doordat veel jongeren een tijdelijk contract hebben. In tijden van verslechtering van de economie worden deze contracten minder vaak verlengd. Daarnaast is het nu voor nieuw toetredende schoolverlaters moeilijker om een baan te vinden. Ook werken veel jongeren in conjunctuurgevoelige sectoren zoals de uitzendbranche, industrie, ICT, bouw en transport. Dit geldt in het bijzonder voor jonge mannen. Hun werkloosheid nam in de eerste drie kwartalen van 2009 harder toe dan voor jonge vrouwen. Vrouwen zijn vaker werkzaam binnen sectoren die minder gevoelig zijn voor conjuncturele schommelingen (zoals overheid, onderwijs en zorg). De iets rooskleuriger ontwikkeling van de arbeidsmarkt in het vierde kwartaal 2009 kwam vooral ten goede aan jonge mannen.

Figuur B.3.3 Werkloosheidstoename niet-scholieren/studenten ten opzichte van een jaar geleden, jongeren 15-26 jaar naar etnische herkomst en startkwalificatie, 2009

Bron: CBS

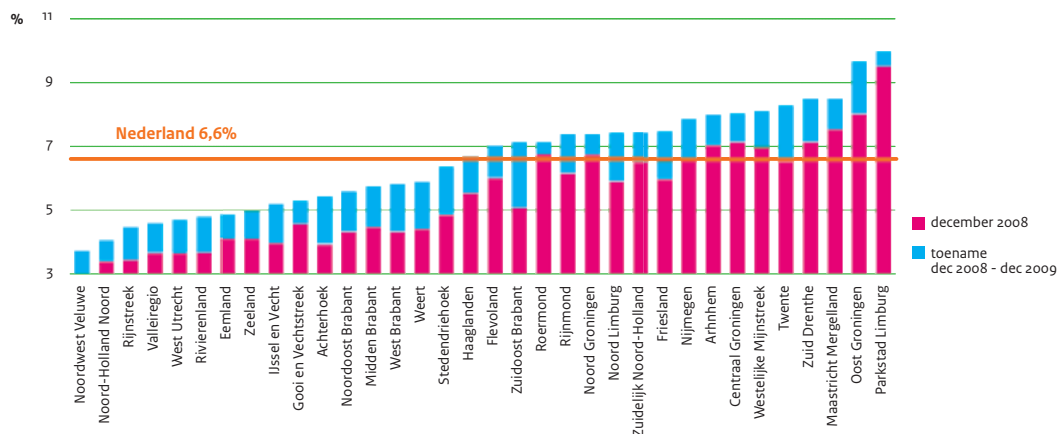
Het verschil in de werkloosheidsontwikkeling van jongeren naar etnische herkomst en startkwalificatie (sk) is nog groter. Voor het vierde kwartaal speelt daarbij dat in het vierde kwartaal 2008 nog sprake was van een daling van de werkloosheid onder niet-westers allochtone (NWA) jongeren waar voor autochtone jongeren al sprake was van een stijging. Hierdoor is het verschil in werkloosheidstoename tussen NWA en autochtone jongeren in het vierde kwartaal extra groot. Gemiddeld over 2009 is de werkloosheid onder NWA jongeren toegenomen met 5,2 procentpunt ten opzichte van 2008, tegenover 2,4 procentpunt onder autochtone jongeren. De werkloosheid onder niet onderwijsvolgende NWA-jongeren in 2009 kwam daarmee op 15,9 procent tegenover 6,8 procent onder autochtone jongeren.

In het tweede en derde kwartaal was de groei van de werkloosheid onder jongeren zonder sk aanzienlijk groter dan onder jongeren met sk. Van het vierde kwartaal 2008 op het vierde kwartaal 2009 is de werkloosheidsstijging onder jongeren met sk juist iets groter dan onder jongeren zonder sk.

1.4.2. Werkloosheid naar regio

In figuur 1.4.2a is het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWW) als percentage van de beroepsbevolking per RPA-gebied² weergegeven voor de periode december 2008 – december 2009. In alle RPA-gebieden is de werkloosheid gestegen. Eind december 2009 varieerde de werkloosheid van 3,8 procent in Noordwest-Veluwe tot 10,0 procent in Parkstad-Limburg. De toename van de werkloosheid was het grootst in de regio Zuidoost-Brabant met 2,1 procentpunt. De kleinste toename van de werkloosheid was in Roermond (+0,4 procentpunt).

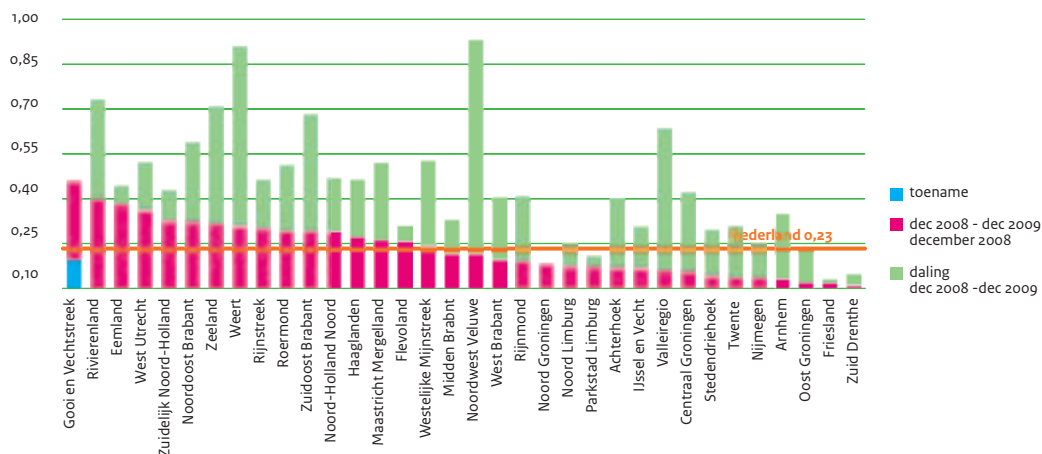
Figuur 1.4.2a NWW als percentage van de beroepsbevolking per RPA-gebied, december 2008 – december 2009 (in oplopende volgorde van het NWW-percentage in december 2009)

Bron: UWV WERKbedrijf

² RPA: Regionaal Platform Arbeidsmarkt: gebiedsindeling door UWV Werkbedrijf van 34 regio's

Figuur 1.4.2b UWV krapte-indicator naar RPA-gebied, december 2008 - december 2009 (in aflopende volgorde van de krapte-indicator in december 2009)

Bron: UWV WERKbedrijf

In figuur 1.4.2b is de ontwikkeling van de ruimte op de arbeidsmarkt weergegeven voor de periode december 2008 – december 2009 op basis van de UWV krapte-indicator. Het UWV berekent de krapte-indicator door het aantal openstaande vacatures bij het Werkbedrijf tot en met MBO-niveau te delen door het aantal direct inzetbare (= < 6 maanden werkloos) NWW'ers met ten hoogste MBO-opleiding. Hoe hoger het getal, hoe krapper de arbeidsmarkt: 0,70 en hoger = 'zeer krap'; 0,55 tot 0,70 = 'krap', 0,40 tot 0,55 = 'gemiddeld'; 0,25 tot 0,40 = 'ruim' en 0 tot 0,25 = 'zeer ruim'.

Gemiddeld veranderde de arbeidsmarkt tussen december 2008 en december 2009 van 'gemiddeld' (0,40) naar 'zeer ruim' (0,23). De sterkste daling van de krapte-indicator deed zich voor in Noordwest Veluwe en Weert. Met uitzondering van Gooi en Vechtstreek en Rivierenland is eind december 2009 in het hele land sprake van een ruime tot zeer ruime arbeidsmarkt. Het meest ongunstig is de arbeidsmarkt in het noorden van het land (Oost-Groningen, Friesland en Zuid Drenthe).

1.4.3. Ontslag en faillissementen

Het aantal ontslaanvragen via het UWV WERKbedrijf is na een jarenlange daling in 2009 sterk gestegen. In 2009 is dit aantal ruim verdubbeld ten opzichte van 2008, van 28 naar 60 duizend (zie figuur 1.4.3). Het aantal bij de kantonrechter ingediende ontbindingsverzoeken steeg in dezelfde periode van 24 duizend naar 30 duizend (+27 procent).

Bij het aantal faillissementen zien we hetzelfde beeld: na een jarenlange daling ook hier een sterke toename in 2009. Het aantal uitgesproken faillissementen van bedrijven en instellingen (inclusief eenmanszaken) kwam in 2009 uit op 8,0 duizend. Dat is 73 procent meer dan een jaar eerder (zie tabel Stroomcijfers in hoofdstuk 5).

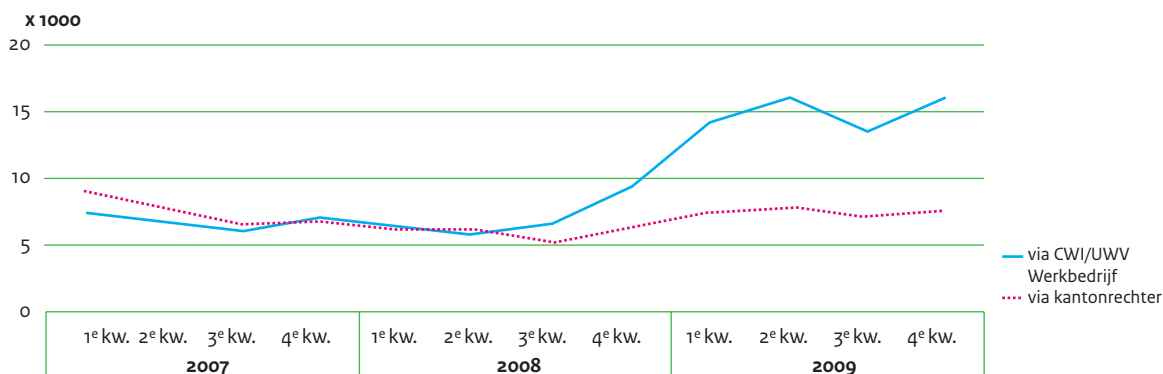
Het grootste aantal bedrijfsfaillissementen kwam in 2009 voor in de zakelijke dienstverlening. Er gingen vooral veel uitzend- en detachingsbureaus, organisatieadviesbureaus en ICT-bedrijven failliet. Relatief was de toename het grootst in de industrie (+121 procent), gevolgd door de zakelijke dienstverlening en verhuur (+100 procent) en de financiële instellingen (+84 procent).

1.4.4. Vasthouden personeel ('labour hoarding') en afstoten flexibele krachten in crisistijd

In de vorige editie van de Monitor Arbeidsmarkt en verschillende arbeidsmarktberichten aan de Tweede Kamer, onder andere de brief getiteld 'Arbeidsmarkt in Crisis' (referentienummer 2009Z23906, d.d. 8 december), is al ingegaan op verklaringen voor de gematigde stijging van de werkloosheid in Nederland. Daarin werden de afname van werkgelegenheid bij zzp-ers en 'labour hoarding' als belangrijkste oorzaken genoemd. 'Labour hoarding' betekent dat bedrijven personeel vasthouden waar niet direct werk voor beschikbaar is.

De Ministeries van SZW en Financiën hebben Ecorys opdracht gegeven om nader te bezien welke overwegingen bedrijven hebben om in tijden van economische crisis personeel vast te houden waarvoor onvoldoende betaald werk is en tegelijkertijd de opdrachtverlening aan zzp-ers te wijzigen. Het onderzoeksrapport is tegelijkertijd met deze Monitor Arbeidsmarkt aan de Kamer aangeboden (Ecorys, 2010).

Figuur 1.4.3 Ontslagaanvragen via CWI / UWV Werkbedrijf en kantonrechter (x 1000), 2007- 2009, kwartaalcijfers

Bron: CWI / UWV WERKbedrijf

Het onderzoek van Ecorys betreft een diepgravend onderzoek, waarbij naast enquêtegegevens onder 424 vestigingen ook 30 face-to-face interviews met directeuren of personeelsmanagers zijn gehouden. Het onderzoek is echter niet bedoeld om een representatief beeld te geven van het 'labour hoarding' gedrag van het totale Nederlandse bedrijfsleven. Het beoogt vooral een dieper inzicht te krijgen in de mechanismes achter het labour hoarding gedrag van bedrijven, de rol van zzp'ers in crisistijd en de betekenis van de huidige arbeidsmarktontwikkelingen voor de Nederlandse economie.

1.4.4.1. Afstoten flexibele krachten

Het aantal uitzendkrachten werd tijdens 2009 meestal als eerste teruggebracht (-18 procent). Ecorys schat dat het aantal opdrachten aan ZZP'ers in 2009 met 9 procent is gedaald. Ook voor 2010 wordt eenzelfde daling verwacht van het aantal ZZP-opdrachten. Niettemin blijkt uit hetzelfde onderzoek dat bedrijven niet lichtzinnig omgaan met het snijden in ZZP-opdrachten. Bedrijven beschouwen ZZP'ers namelijk als onmisbaar vanwege hun specialistische kennis en lage overheadkosten.

Naast een netto daling van het aantal ZZP-opdrachten hebben bedrijven bezuinigingen doorgevoerd op de opdrachtverlening zelf. Zo laat het onderzoek van Ecorys zien dat bedrijven de gemiddelde doorlooptijd van ZZP-opdrachten met 8 weken hebben ingekort, de werkweek van ZZP'ers met 12 uur gemiddeld verminderd en de tarieven van ZZP'ers met 7 procent gereduceerd. Deze bezuinigen hebben relatief forse gevolgen gehad voor de omzet van ZZP'ers. Volgens recent onderzoek van het Economisch Instituut Midden- en Kleinbedrijf (EIM) bedraagt de totale omzetsdaling van ZZP'ers circa 6,5 procent (EIM, 2010). Dit is min of meer gelijk aan de omzetsdaling in het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) als geheel. Aangezien de kostenontwikkeling en marges bij ZZP'ers niet bekend zijn, kan niet worden achterhaald hoeveel het inkomen bij ZZP'ers als gevolg van de crisis is gedaald. Het is ondenkbaar dat het inkomen van ZZP'ers sterker is gedaald dan de omzet.

1.4.4.2. Labour hoarding

Ook op de tweede verklaring van de gematigde arbeidsmarktreactie op de crisis is in het onderzoek van Ecorys uitgebreid ingegaan: labour hoarding door bedrijven. Uit het onderzoek van Ecorys komt naar voren dat een flink percentage bedrijven met te weinig werk in 2009 personeel bewust ontziet voor ontslag: 19 procent. De belangrijkste reden voor 'labour hoarding' is om ontslag van onmisbaar personeel te voorkomen. De eerste en tegelijk belangrijkste financiële maatregelen die worden genoemd door vestigingen zijn het werken met minder extern personeel en vacaturemaatregelen. Ook het schrappen van overuren en het opnemen van vakantiedagen zijn belangrijke maatregelen. De belangrijkste niet-personeelsgerelateerde financiële maatregelen zijn het snijden in overige kosten en het uitstellen van investeringen.

2. Arbeidsmarktmaatregelen

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een beeld gegeven van de arbeidsmarktmaatregelen die zijn genomen om de gevolgen van de crisis tegen te gaan. Er wordt onder andere ingegaan op de stand van zaken ten aanzien van de dienstverlening van de mobiliteitscentra, de instrumenten WTV, de uitvoering WW, ontsluiting en benutting van arbeidsmarktinformatie, de leerwerkloketten, ESF, EGF, de scholingsbonus, de ervaringscertificaten en ervaringsprofielen.

De kengetallen en prestatie-indicatoren van de arbeidsmarktmaatregelen worden gepresenteerd, waarbij de meest recente ontwikkelingen en cijfers in beeld worden gebracht.

2.2 Uitvoering WW

Het aantal afgehandelde aanvragen WW-ontslagwerkloosheid in 2009 lag ruim 80 procent hoger dan in 2008 (in 2009 totaal 540.835 beslissingen WW-ontslagwerkloosheid; in 2008 totaal 297.573). De tijdigheid van de eerste definitieve betaling WW lag hierdoor in de eerste maanden van 2009 onder de norm van 80 procent binnen vier weken. Het UWV heeft in de loop van 2009 de personele capaciteit opgeschaald om de instroom als gevolg van de huidige economische crisis te kunnen verwerken. De tijdigheid van de eerste definitieve betaling WW vertoonde hierdoor een opgaande lijn en lag vanaf de maand juli 2009 weer boven de norm. Gemiddeld over heel 2009 bedroeg de tijdigheid WW 81 procent en voldeed hiermee aan de norm. Als UWV de eerste definitieve WW-uitkering niet binnen vier weken kan betalen, wordt (in overleg met de klant) een voorschot verstrekt. De rechtmatigheid van de WW bedroeg in 2009 97 procent. Dit is een verbetering van 0,7 procent ten opzichte van 2008, maar nog wel onder de norm van 99 procent.

2.3 Arbeidsmarktinformatie

In de Arbeidsmarktbrief van 25 maart 2009 hebben het kabinet en de sociale partners een gezamenlijke inzet geformuleerd voor de aanpak van de kredietcrisis. Eén van de maatregelen is de ontsluiting en benutting van regionale arbeidsmarktinformatie. Het UWV heeft een set van regionale arbeidsmarktgegevens om een beter beeld te krijgen van vraag en aanbod en een structureel beeld van de tekort- en overschotsectoren op de arbeidsmarkt, nu en in de toekomst. De set dient als hulpmiddel voor de ontwikkeling van regionaal arbeidsmarktbeleid door overheid, (gemeenten, UWV, provincies) ondernemers en onderwijs in de regio ("de 3 O's"). Het is ondersteunend aan het regionale arbeidsmarktoverleg tussen deze partijen. Aan de hand van gesignaleerde ontwikkelingen kunnen de partijen in de regio zo nodig interventies plegen. Naar aanleiding van een behoeftepeiling worden nu verschillende producten aangeboden. De maandelijkse "Regionale basisset arbeidsmarktinformatie" alsook de kwartaalset "Jeugdwerkloosheid" worden onderdeel van een stelsel aan producten (= een basispakket), gekoppeld aan verschillende, breed gedragen behoeften van diverse afnemers. De doelstelling voor 2010 is om de kwaliteit van de informatie verder te verbeteren, uit te breiden met andere bronnen (ook gegevens over opleidingen etc.) en uit te breiden naar sector.

2.4 Van werk naar werk (mobiliteitscentra)

De mobiliteitscentra fungeren sinds 1 maart 2009 en verleggen de focus momenteel naar het inbedden van de werkwijze van de mobiliteitscentra in de reguliere dienstverlening. De mobiliteitscentra hebben tot en met december 2009 – in samenwerking met andere actoren op het gebied van werk en scholing –

- 13.017 mensen die met ontslag werden bedreigd, vanuit hun baan aan een andere baan geholpen;
- 94.436 mensen kregen na hun ontslag binnen 3 maanden ander werk;
- Tot en met november zijn met ruim 800 bedrijven afspraken gemaakt. Het merendeel van de projecten loopt binnen de sectoren Industrie, Zakelijke dienstverlening en Bouw.

Inmiddels is ook de klanttevredenheid van werkgevers en (met ontslag bedreigde of ontslagen) werknemers gemeten: deze waarden de dienstverlening met respectievelijk een 7,6 en een 6,8.

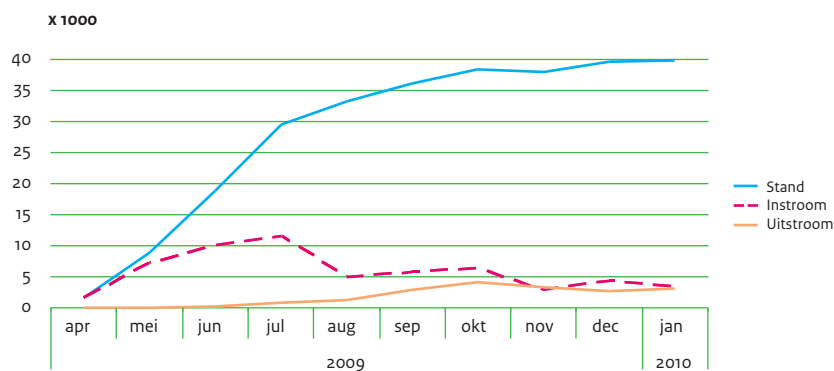
De subsidie voor de mobiliteitscentra loopt eind dit jaar af. Het is de bedoeling dat de regionale netwerken van werk, inkomen en scholing, die mede door de mobiliteitscentra tot stand gebracht moeten worden, per 1 januari 2011 ingebed zijn in de reguliere organisatie.

2.5 Deeltijd-WW

In de vorige Monitor Arbeidsmarkt is ingegaan op de overwegingen voor instelling van de deeltijd-WW. De deeltijd-WW heeft zijn waarde bewezen voor de arbeidsmarkt in onzekerheid. Op dit moment is er echter meer duidelijkheid over het conjuncturele beeld. Het is niet aangewezen dat werknemers ook na 1 juli 2011 nog in deeltijd-WW kunnen zitten. Hierdoor zou de gezonde dynamiek op de arbeidsmarkt belemmerd worden. Daarom is, hoewel instroom in de deeltijd-WW voor nieuwe gevallen zal openstaan tot na 1 april 2010, de uiterste uitstroombdatum gefixeerd op 1 juli 2011.

Door de aanscherping van de voorwaarden om voor deeltijd-WW in aanmerking te komen, maken bedrijven vanaf juli 2009 scherper de afweging of ze deeltijd-WW aanvragen en voor welk deel van het personeel. Dit wordt met name zichtbaar in de daling van de instroom per juli (zie Figuur 2.5). Daarnaast vertoont de instroom per oktober een extra daling. Dit reflecteert de afnemende behoefte aan deeltijd-WW. Vanaf oktober is de instroom in deeltijd-WW vrijwel constant gebleven, maar is een verschuiving van de aanvragen per sector zichtbaar. Exclusief de toename van het aantal aanvragen per december vanuit de bouwsector zou instroom in de deeltijd-WW nog verder zijn afgenomen. In absolute aantallen is het gebruik van deeltijd-WW relatief klein: ongeveer 40.000 werknemers maken gebruik van deeltijd-WW.

Figuur 2.5 Aantal deeltijd-WW uitkeringen: stand, instroom en uitstroom, april 2009 - januari 2010

Bron: UWV, bewerking SZW

Voor een uitgebreidere evaluatie wordt u verwezen naar de Arbeidsmarktbrief die op 12 maart 2010 aan de Tweede Kamer is gezonden.

2.6 Bijzondere regeling werktijdverkorting

De reden voor het treffen van deze regeling was dat de bijzondere situatie zich voordeed dat bedrijven in het najaar van 2008 te maken kregen met een abrupte vraaguitval en een daaraan verbonden plotselinge terugval in de omzet als gevolg van de financiële crisis. Vanwege het plotselinge karakter tekende zich het risico af van een overreactie, waardoor bedrijven mogelijk meer mensen zouden ontslaan dan uiteindelijk nodig zou blijken te zijn. Om deze overreactie te helpen voorkomen, is tijdelijk ontheffing van het verbod op werktijdverkorting mogelijk gemaakt voor bedrijven die geconfronteerd werden met een omzetverlies van ten minste 30 procent in een periode van twee maanden.

De regeling is met ingang van 21 maart 2009 vervallen. Nieuwe aanvragen voor ontheffing kunnen sindsdien niet meer worden ingediend. Wel kon de ontheffing nog driemaal worden verlengd (in totaal 24 weken). Tabel 2.5 geeft de stand van zaken weer voor wat betreft het gebruik van de bijzondere Wtv-regeling in november 2009.

Tabel 2.6 Stand van zaken gebruik bijzondere Wtv-regeling, november 2009

	Aanvragen toegekend	Uren
Ontheffing	926	827.247
Eerste verlenging	699	720.224
Tweede verlenging	467	618.414
Derde verlenging	351	508.320

Bron: SZW

Ten opzichte van de vorige stand van zaken, zoals weergegeven in de Monitor Arbeidsmarkt van december 2009, is het aantal ontheffingen gestegen met 14. Dit betreffen aanvragen die na een bezwaarprocedure zijn toegekend.

2.7. Scholingsbonus, ervaringscertificaten en ervaringsprofielen (EVC en EVP)

Sinds eind juni 2009 kan een werkgever die een elders met ontslag bedreigde werknemer aanneemt en scholing biedt een scholingsbonus krijgen van maximaal 2.500 euro. Deze subsidie kan worden aangevraagd bij het UWV. Daarnaast kan een werkgever, die een met ontslag bedreigde werknemer zonder startkwalificatie zijn competenties in kaart laat brengen met een Ervaringsprofiel of een Ervaringscertificaat, een vergoeding krijgen. De hoogte van de vergoeding is (afhankelijk van de grootte van het bedrijf) maximaal 600 euro voor een Ervaringsprofiel of 1.300 euro voor een Ervaringscertificaat. Beide instrumenten kunnen worden aangevraagd bij het UWV, in casu het mobiliteitscentrum in de eigen regio.

De onderstaande tabel laat het gebruik van de scholingsmaatregelen (scholingsbonus, ervaringscertificaat en ervaringsprofiel) zien. Hierbij is een opsplitsing gemaakt van de aantallen naar werknemers met een vast contract en flexwerkers. Voor flexwerkers is de regeling van de scholingsbonus beter toegankelijk gemaakt door aanpassing van de regeling op 14 december 2009. Omdat de cijfers in de tabel betrekking hebben op de periode tot en met december 2009, is het effect van deze aanpassing nog niet zichtbaar.

Tabel 2.7 Realisatie aantallen scholingsfaciliteiten tot en met december 2009

	Aanvragen	Toekenningen
Scholingsbonus	253	113
Waarvan vaste contracten		39
Waarvan uitzendkrachten		37
Waarvan oproepkrachten/nul-urencontracten		9
Waarvan tijdelijke contracten		28
Ervaringscertificaat ^a		77
Ervaringsprofiel ^a		12

^a Het gaat alleen om vaste contracten

Bron: UWV

Ten opzichte van de realisatiecijfers van oktober vorig jaar (zoals opgenomen in de Monitor Arbeidsmarkt van 2 december 2009) is het aantal aangevraagde en toegekende scholingsbonussen verdubbeld. De stijging van het aantal ingekochte Ervaringscertificaten en Ervaringsprofielen is groter. Ondanks de stijging in het gebruik zijn de aantallen voor zowel de scholingsbonus als EVC/EVP nog laag. De Arbeidsmarktbrief die het kabinet op 12 maart 2010 aan de Kamer heeft gestuurd gaat nader in op de achtergronden hiervan, alsmede op de aanpassingen van de scholingsfaciliteiten die het kabinet zal doorvoeren.

2.8. Leerwerkloketten

In het totaalpakket van crisismaatregelen voor de arbeidsmarkt is extra geld beschikbaar gesteld voor de structurele financiering van leerwerkloketten. De leerwerkloketten verbeteren de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Hier kunnen werkzoekenden, werknemers en werkgevers terecht voor het snel en adequaat beantwoorden van vragen over (het realiseren van) EVC (ervaringscertificaten) en scholingstrajecten. Het onderwijs (publiek en particulier), de kenniscentra, de gemeente, UWV Werkbedrijf en het bedrijfsleven werken in de loketten samen om op een actieve manier werkgevers te stimuleren hun medewerkers te scholen en competenties vast te laten leggen in ervaringscertificaten.

Eind februari 2010 is de definitieve keuze bepaald van de loketten die voor structurele financiering in aanmerking komen. De keuze voor de locaties is gemaakt op basis van de 30 arbeidsmarktregio's. Op alle 30 regionale werkpleinen komt een leerwerkloket. Daarnaast komen er extra locaties in arbeidsmarktregio's met meerdere samenwerkingsverbanden en bij samenwerkingsverbanden met een groot verzorgingsgebied.

2.9 Europees Globaliseringsfonds (EGF)

Op 22 december 2009 zijn door Nederland 7 aanvragen voor financiële steun uit het EGF ingediend bij de Europese Commissie. Het gaat om aanvragen voor de Grafimediasector, die hard getroffen is door de financiële en economische crisis. Het totaal aangevraagde subsidiebedrag is 10 miljoen euro, bestemd voor zo'n 3100 medewerkers die ontslagen zijn in de periode van 1 april 2009 en 31 december 2009. Met dit geld worden diverse trajecten gesubsidieerd die tot doel hebben deze mensen naar ander werk te begeleiden. Het gaat hierbij om onder andere loopbaanoriëntatie, sollicitatietrainingen, scholing, outplacement, persoonlijke begeleiding en coaching. De aanvraag moet nog behandeld worden door de Europese Commissie en goedgekeurd worden door de Raad en het Europees Parlement voordat de EGF-subsidie aan Nederland toegekend wordt.

De aanvraag van Bouwbedrijf Heijmans NV is inmiddels goedgekeurd door het Europees Parlement en de Europese Raad. Op 24 februari 2010 heeft de Europese Commissie het financieringsbesluit verstuurd en wordt de subsidie overgemaakt aan Nederland (SZW). Dit is de eerste aanvraag van Nederland die het hele proces met goed gevolg heeft doorlopen. Het totaalbedrag van de subsidie uit het EGF betreft € 386.114,-. Dit geld is bedoeld voor ondersteuning in de begeleiding naar ander werk voor 435 van de in totaal 570 ontslagen medewerkers.

Verder blijft het Ministerie van SZW in gesprek met sectoren en bedrijven die mogelijk anderszins in aanmerking zouden kunnen komen voor steun uit het EGF, wanneer ontslagen als gevolg van de financiële en economische crisis of globaliseringseffecten onvermijdelijk zijn.

2.10 Europees Sociaal fonds (ESF)

Het ESF is één van de vier Structuurfondsen van de Europese Unie. Het is een belangrijk financieringsmiddel voor het scheppen van nieuwe en betere banen en het ontwikkelen van vaardigheden van de beroepsbevolking. Met dit subsidie-instrument willen de Nederlandse overheid en de Europese Unie samen het Nederlandse arbeidsmarktbeleid versterken.

ESF 2007-2013 Actie A richt zich op additionele toerusting en bemiddeling van werklozen met een achterstand op of tot de arbeidsmarkt. In het kader van Actie A heeft in november 2009 een subsidieaanvraagtijdvak opengestaan. Tijdens dit aanvraagtijdvak hebben 38 gemeenten, het UWV en twee O&O-fondsen subsidie aangevraagd. Het budget van Actie A bedroeg aanvankelijk € 50 miljoen. Omdat in dit aanvraagtijdvak meer subsidie is aangevraagd dan beschikbaar was gesteld is het subsidieplafond van € 50 miljoen verhoogd naar € 80 miljoen. Met deze verhoging van het subsidieplafond kunnen alle aanvragen worden gehonoreerd.

ESF 2007-2013 Actie Jeugd is een tijdelijke actie opengesteld in het kader van de crisis. Deze actie is gericht op de toeleiding van jeugdigen tot de arbeidsmarkt. De Actie bestaat uit twee onderdelen. Het ene onderdeel richt zich op de gemeenten die de regionale actieplannen ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid coördineren. In de periode oktober tot en met december 2009 hebben deze gemeenten tot een persoonlijk subsidieplafond ESF-middelen kunnen aanvragen ten behoeve van de uitvoering van de regionale actieplannen. Inmiddels hebben 26 gemeenten voor in totaal ruim € 23 miljoen een aanvraag ingediend. Het tweede deel van de Actie jeugd richt zich op sectoren. Om ook sectorale initiatieven te ondersteunen is het eveneens mogelijk gemaakt dat O&O-fondsen voor sectoren, die een sectorarrangement met de VNG afsluiten, ESF kunnen aanvragen om een deel van de activiteiten uit deze arrangementen te financieren. In het aanvraagtijdstip 2 - 30 november 2009 is door 7 O&O-fondsen voor ruim € 18 miljoen aangevraagd. De aanvragen blijven binnen het voor deze actie gestelde subsidieplafond.

Voor de aanvraagtijdstippen geldt dat het Agentschap SZW thans bezig is de aanvragen te beoordelen en te beschikken. Uiterlijk medio maart ontvangen alle projecten een subsidiebeschikking.

2.11 Publiek-private samenwerking

Publiek-private samenwerking is een samenwerkingsverband tussen overheid en bedrijfsleven die met behoud van eigen identiteit en verantwoordelijkheid, gezamenlijk een arrangement realiseren met als doel werknemers aan het werk te houden dan wel te begeleiden naar ander werk.

Er zijn diverse vormen van publiek-private samenwerking. Zo zijn er algemene samenwerkingsverbanden met sectoren, zoals de sectorpunten Techniek, Bouw en Zorg die zijn (of worden) toegevoegd aan de mobiliteitscentra om zo de sector beter te kunnen bedienen. Ook de sectorale arrangementen die zijn gemaakt met de bouw in het kader van jeugdwerkloosheid, behoren hiertoe. Naast de algemene worden er specifieke afspraken gemaakt met concrete bedrijven. Hieronder vallen onder andere de activiteiten van de mobiliteitscentra.

Hiernaast worden diverse initiatieven ontplooid om samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven te bevorderen. Zo heeft de RWI de voorbeeldregeling Regionale Vraaggerichte Re-integratie ontwikkeld, op basis waarvan gemeenten en werkgevers hun samenwerking nader vorm kunnen geven door middel van subsidies en dergelijke. Daarnaast heeft het kabinet in de Arbeidsmarktbrief van 12 maart 2010 aangekondigd experimenteerterruimte te geven aan samenwerkende werkgevers en werknemers in regio's en sectoren. Doel van het experiment is beziën of sociale partners, als zij regie en beleidsvrijheid krijgen op de besteding van re-integratiebudget, aansprekende prestaties laten zien.

2.12 Overheidswerkgevers

Het kabinet vindt het belangrijk dat vacatures in de publieke sector goed te vinden zijn. Daarom bestaat de website www.werkenbijdeoverheid.nl. Daar wordt nu 37 procent van alle vacatures bij de overheid gepubliceerd. Om het bereik te vergroten zijn er links opgenomen naar andere vacaturesites in de publieke sector en naar www.werk.nl. Ook is www.werk.nl gelinkt aan Werken Bij De Overheid.

Om periodiek vacatureinformatie (ontstane en openstaande vacatures) beschikbaar te hebben, ten einde trends zichtbaar te maken, worden verschillende acties ondernomen. Zo start BZK met publiceren van vacature informatie vanuit de bestaande database van [werkenbijdeoverheid.nl](http://www.werkenbijdeoverheid.nl). Daarnaast is het UWV in samenwerking met RWI, Ecabo, en BZK een pilot gestart met een vacaturemeter. Hiermee wordt verkend hoe de vacature informatie op werk.nl en werkenbijdeoverheid.nl kan worden geoptimaliseerd. Met de uitkomsten van de pilot kan in de loop van 2010 een afweging worden gemaakt voor een structurele aanpak.

Een hogere baan-baan mobiliteit tussen markt, overheid en zorg kan er toe bijdragen dat de (macro) werkloosheid lager uitvalt dan nu het geval is. Vooral in tijden van recessie en in het bijzonder in de huidige economische crisis liggen er vaak kansen, die echter niet altijd gebruikt worden, om baanmogelijkheden in de publieke sector te benutten. Daarnaast kan een grotere arbeidsmobiliteit bijdragen aan een hoger aanpassingsvermogen van de economie. Het kabinet heeft de SER in december 2009 om advies gevraagd over hoe sociale partners (op centraal en decentraal niveau) en overheid de baan-baan mobiliteit kunnen stimuleren en ondersteunen. Daarbij gaat het zowel om sectoroverstijgende baan-baan mobiliteit tussen 'markt', 'overheid' en 'zorg', als om sectoroverstijgende baan-baan mobiliteit *binnen* 'markt', 'overheid' en 'zorg'. De SER is gevraagd in te gaan op de huidige belemmeringen voor een hogere arbeidsmobiliteit en op de vraag hoe sociale partners (op centraal en decentraal niveau) en overheid een rol kunnen spelen bij het wegnemen van die belemmeringen.

2.13 Versterken infrastructuur voor regionale samenwerking zorg

De zorgsector kampt met een personeeltekort en dat zal door de vervanging- en uitbreidingsvraag in de toekomst groter worden. Instituten als CPB, RWI en Prismant geven aan dat er nijpende tekorten gaan ontstaan. Bij een ongewijzigd beleid zullen er in de zorgsector in 2020 circa 480.000 extra mensen nodig zijn.

De 4,8 miljoen euro die ter beschikking is gesteld zal vooral benut worden voor de intensivering van de regionale samenwerking tussen UWV en partijen in de zorgsector. VWS en SZW geven gezamenlijk sturing aan deze impuls. Hiertoe is inmiddels in 30 regio's (gekoppeld aan de plusvestigingen UWV) voor 1 fte per jaar een "verbindingsofficier" aangesteld. Deze personen zullen per regio de samenwerking op de arbeidsmarkt tussen het UWV en de zorgsector vorm gaan geven in regionale branche servicepunten zorg. Er is voor de duur van de Impuls een landelijke Coördinatie Punt Brancheservicepunten zorg (LCP) opgericht waarin UWV en Stichting Regioplus samenwerken. Het LCP ondersteunt de 30 regionale branche servicepunten en monitort of zij hun doelen halen.

In een aantal regio's is de samenwerking al goed op gang gekomen. Er is betrokkenheid van alle relevante partijen (UWV, werkgevers, gemeenten, ROC's en kenniscentra) bij de samenwerking en er zijn duidelijke ambities geformuleerd voor in-, door- en behoud van personeel in de zorgsector. In andere regio's is weliswaar een goede start gemaakt, maar moeten er nog stappen worden gezet om tot een goede samenwerking te komen. Tot slot zijn er een aantal regio's waar dit proces nog in de kinderschoenen staat. De eerste evaluatie van de uitvoering van de regionale samenwerking in de 30 regio's volgt medio 2010.

2.14 Aanpak jeugdwerkloosheid

De aanpak van jeugdwerkloosheid bestaat zowel uit regulier beleid als uit specifieke maatregelen om jeugdwerkloosheid ten gevolge van de economische crisis te bestrijden.

Wat betreft regulier beleid is de Wet investeren in jongeren (WIJ) per 1 oktober 2009 ingevoerd. Doel van de wet is te bevorderen dat jongeren duurzaam participeren en te voorkomen dat ze afhankelijk worden van de bijstand. Om dit te bewerkstelligen biedt de WIJ jongeren een werkleerrecht en verplicht de gemeente de jongere een aanbod te doen. Gemeenten zijn hard aan de slag met de uitvoering van de WIJ. Per 1 juli 2010 moet het hele WWB bestand van cliënten tot 27 jaar overgeheveld zijn naar de WIJ. Dit vraagt op dit moment de nodige inspanning van gemeenten. Behalve de administratieve aanpassing moet er voor elke WWB-jongere een geschikt werkleeraanbod gevonden worden. De ene gemeente is daar verder in dan de ander. Vooral de samenwerking met werkgevers en onderwijsinstellingen moet nog goed opgang komen, volgens gemeenten. Ook geven gemeenten aan dat het in deze crisistijd lastiger is om geschikte werkplekken te vinden. Inspanningen die nu worden verricht vanuit het Actieplan Jeugdwerkloosheid door gemeenten, onderwijsinstellingen, sociale partners en kenniscentra, geven hier een impuls aan en kunnen structureel benut worden bij de verdere uitvoering van de Wij. De WIJ wordt op verzoek van de Kamer na twee jaar geëvalueerd. In het najaar van 2011 zal de evaluatie gereed zijn.

Vanwege de economische crisis heeft het Kabinet bovendien *extra* maatregelen genomen om de gevolgen van de crisis te bestrijden. Het kabinet heeft om deze reden op 29 mei 2009 het Actieplan Jeugdwerkloosheid aan de Tweede Kamer aangeboden. Doel van het Actieplan is te voorkomen dat jongeren langdurig aan de kant komen te staan vanwege de economische crisis. Het Actieplan bestaat uit een aantal Actielijnen waarvoor drie departementen verantwoordelijk zijn: het ministerie OCW (Actielijn School Ex programma), Jeugd en Gezin (Actielijn voor kwetsbare jongeren) en SZW (Actieplannen in 30 regio's). Daarnaast is ook het ministerie van WWI betrokken bij de uitvoering van het Actieplan (specifieke aandacht voor allochtone jongeren). Ook zijn organisaties als het UWV, de VNG, Colo, het MBO en de sociale partners belangrijk voor de uitvoering van het Actieplan.

Over de resultaten van de verschillende Actielijnen uit het Actieplan hebben de betrokken bewindspersonen de Tweede Kamer in 2009 verschillende malen geïnformeerd. In de voortgangsbrief van 3 december 2009 is aan de Tweede Kamer toegezegd dat zij in maart 2010 over de voortgang van het Actieplan Jeugdwerkloosheid nader wordt geïnformeerd. Deze voortgangsrapportage ontvangt de Tweede Kamer binnenkort gescheiden van deze Monitor Arbeidsmarkt.

Tekstbox 4: Tijdelijke subsidieregeling raakvlak onderwijs en arbeidsmarkt

De regeling is op 10 juni 2008 ingesteld nadat tijdens de vaststelling van de begroting SZW 2008 een amendement van het Kamerlid Van Hijum werd aangenomen. Het amendement betrof de instelling van een subsidieregeling voor vernieuwende projecten rondom de vaak problematische overgang van onderwijs naar de arbeidsmarkt voor kwetsbare jongeren, zoals laagopgeleide allochtone jongeren, zwerfjongeren en jongeren met een arbeidsbeperking (TK 2007-2007, 31200 XV, nr. 22). De looptijd van de regeling is vastgesteld op vier jaar, van 2008 tot en met 2011, met een budget van € 700.000 per jaar en een maximale subsidie per project van € 50.000. Op 10 juni 2009 is de Kamer geïnformeerd over de doelstellingen van de in 2008 toegekende projecten.

Juli 2009 is de regeling voor de tweede aanvraagperiode opengesteld.

Opnieuw is gebleken dat er veel belangstelling is van organisaties die op het lokale niveau acties ondernemen voor de bestrijding van de jeugdwerkloosheid en het tegengaan van voortijdig schoolverlaten. De projecten in het uitvoeringsjaar 2009-2010 behandelen de volgende thema's:

- **Het verbeteren van de beeldvorming over jongeren met een arbeidsbeperking.** Initiatieven worden daartoe ontplooid op enkele VSO- en PRO-scholen, onder andere om HBO studenten aan te trekken als docenten op scholen voor jongeren met beperkingen en om werkgevers bekend te maken met de inzetmogelijkheden van jongeren met een arbeidsbeperking. Jongeren hebben een actieve rol door eigen ontwerp van het voorlichtingsmateriaal, gebaseerd op hun persoonlijke situatie en ervaringen, en door hun functioneren als woordvoerders voor deze thematiek.
- **Inzet van jonge ambassadeurs en coaches met vergelijkbare achtergrond onder jongeren met complexe, multiële problemen.** De jonge coaches zijn geen professionele hulpverleners. Zij worden ingezet om het eerste contact te maken, de jongeren te verleiden tot deelname aan het project en te ondersteunen in het benoemen van problemen. Een tweede stap is ondersteuning bij het opzetten van een netwerk rond de betreffende probleemjongere, op kleine schaal in de eigen buurt met lokale werkgevers, zorginstellingen en scholen zodat actief naar hulp wordt gezocht.
- **Compensatie hoge uitstroom van oudere werknemers door middel van voorschakel-trajecten voor ondergekwalficeerde werkzoekende jongeren als opstap naar leerbaan.** In de sectoren (steiger)bouw en de horeca wordt jongeren een concrete leerbaan in het vooruitzicht gesteld. Aangezien de werkloze jongeren waar op gericht wordt de vereiste arbeidsmarktqualificaties missen, investeren de bedrijven in voorschakeltrajecten. In deze trajecten staat het leren van basale sociale en werknemersvaardigheden centraal alvorens met de jongere de stap wordt gezet naar een leerbaan.
- **Het ontwerpen van multimedia voorlichtingsmateriaal over vervolgstudie en beroepskeuze voor mbo-studenten.** Het materiaal wordt ontworpen door de jongeren zelf vanuit hun eigen behoefte aan duidelijke informatie over beroepen en vervolgstudie. Zij vinden dat de standaardbrochures en gidsen onvoldoende de weg naar de jongere vinden. Om effectief te zijn moet de voorlichting anders ingericht worden. En moet deze voornamelijk via internet en andere multimediale wegen de jongeren bereiken, want daar zoeken ze naar informatie. Interessant is dat men zich met het materiaal ook wil richten op ouders, voornamelijk van allochtone afkomst, om hun betrokkenheid bij de onderwijsloopbaan van de jongeren te vergroten.

De regeling wordt in het voorjaar van 2010 opnieuw opengesteld voor projectaanvragen voor het uitvoeringsjaar 2010-2011.

2.15 Schuldhulpverlening

Met de extra middelen schuldhulpverlening (130 miljoen euro) worden in de jaren 2009 tot en met 2011 de volgende maatregelen gefinancierd:

- Maatregel 1: Het zoveel mogelijk voorkomen dat mensen in problematische schuldsituaties terecht komen door goede voorlichting en actieve verwijzing op de Werkpleinen.
- Maatregel 2: Het opvangen van het extra beroep op de schuldhulpverlening.
- Maatregel 3: Het verbeteren van de effectiviteit van de schuldhulpverlening.

Maatregel 3 valt uiteen in twee onderdelen.

- Onderdeel één: Het ondersteunen van de implementatie van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.
- Onderdeel twee: Projecten van landelijke vrijwilligersorganisaties die in samenwerking met gemeenten en/of professionele schuldhulporganisaties het ondersteunende 'werk' van vrijwilligers bij schuldhulpverlening bevorderen en daarmee de effectiviteit van schuldhulpverlening verbeteren (Motie Ortega-Martijn c.s., nr. 24515 nr. 166).

Het UWV heeft ten aanzien van de nadere uitwerking van maatregel 1 aanvullende activiteiten voorgesteld waardoor het preventie karakter van de maatregel beter tot uitdrukking komt. Met de implementatie van de maatregelen heeft het UWV inmiddels een aanvang gemaakt. Ten behoeve van maatregel 2 zijn de middelen voor 2009 beschikbaar gesteld aan de gemeenten. Het Besluit tijdelijke specifieke uitkering schuldhulpverlening, dat de formele basis vormt voor de specifieke uitkering, is bijna gereed voor publicatie. Gestreefd wordt om de gemeenten binnen afzienbare tijd te informeren over de verstrekking van de extra middelen schuldhulpverlening 2010. Maatregel 3 wordt in 2010 uitgevoerd vanwege de samenhang met de implementatie van het wetsvoorstel gemeentelijke schuldhulpverlening die in 2010 start. Een andere reden is de motie Ortega-Martijn c.s. die in het najaar van 2009 is aangenomen. Het subsidiekader dat ter uitvoering van deze motie wordt voorbereid, is nagenoeg gereed.

De wijze waarop de verschillende maatregelen worden gemonitord, wordt in overleg met UWV en gemeenten nader uitgewerkt. Het effect van de maatregelen zal in ieder geval worden gemonitord via kwalitatief onderzoek bij een representatief aantal gemeenten. Het eerste onderzoeksmoment is gepland in het najaar van 2010.

2.16 Regeling kleine banen

Met het Belastingplan 2010 is een premievrijstelling voor kleine banen ingevoerd. Een kleine baan is een baan van een jongere tot 23 jaar waarmee hij minder verdient dan \pm 50 procent van het WML. Over het loon voor een kleine baan hoeft de werkgever in 2010 geen premies WW en WIA af te dragen. De regeling loopt af op 1 januari 2011, tenzij op dat moment een voorstel voor een vergelijkbare regeling bij de Tweede Kamer is ingediend. In 2010 worden de effecten van de regeling gemeenten. Aan de hand hiervan zal het kabinet een beslissing nemen over een (eventueel) vervolg.

2.17 Afspiegeling

Op 1 augustus 2009 is de wijziging van het ontslagbesluit in werking getreden betreffende de verruiming van de mogelijkheid tot afwijking van het afspiegelingsbeginsel. Met de afwijkingsmogelijkheid wordt het bestaande 'onmisbaarheids criterium' verruimd. Hiermee wordt invulling gegeven aan de 'andere maatregelen in het belang van het behoud van vakmanschap' zoals aangekondigd in de brief van 25 maart 2009 aan de voorzitter van de Tweede Kamer betreffende de resultaten van het sociaal overleg d.d. 24 maart 2009 (Kamerstukken II 2008/09, 31 700 XV, nr. 56). De maatregel geeft tegelijkertijd uitvoering aan de motie van het Kamerlid Van Hijum c.s. (Kamerstukken II 2008/09, 31 700 XV, nr. 60) waarin de regering wordt verzocht het mogelijk te maken om bij ontslag rekening te houden met de kennis en competenties van werknemers door het "onmisbaarheids criterium" en/of de toepassing daarvan te verruimen.

Tabel 2.17 geeft de stand van zaken weer voor wat betreft het gebruik van de maatregel. Aangegeven wordt in hoeveel gevallen het beroep op het verruimde onmisbaarheids criterium wel of niet is gehonoreerd. In een aantal gevallen is het ontslagverzoek ingetrokken.

Tabel 2.17 Beroep op het verruimde onmisbaarheids criterium tot en met februari 2010

Gehonoreerd	10
Niet gehonoreerd	26
Ingetrokken	4
Totaal	40

Bron: SZW

2.18 Inspanningen van sociale partners

Over de inspanningen van sociale partners is eerder gerapporteerd in de Gezamenlijke evaluatie Participatietop kabinet/sociale partners (Kamerstuk 2009-2010, 29544, nr. 212) en de Najaarrapportage (Kamerstuk, 2009-2010, 29544, nr. 217). Hierin is geconcludeerd dat als gevolg van de vraaguitval de focus van werkgevers, vakbeweging en kabinet in 2009 is verschoven van een krappe arbeidsmarkt naar het aan het werk houden van werknemers en het begeleiden van werknemers van werk naar werk. Met het Sociaal Akkoord van 24 maart 2009 gaven kabinet en sociale partners prioriteit aan maatregelen in het kader van het bestrijden van de crisis, gericht op kostenbeperking en het voorkomen van werkloosheid.

Dit heeft tot gevolg gehad dat er sprake is van een duidelijke neerwaartse beweging van de contractloonmutatie. De akkoorden afgesloten voor 1 januari jl. voor 2009 kenden nog een contractloonsstijging van gemiddeld 3,2 procent. De nieuwe akkoorden afgesloten na het Sociaal Akkoord van 24 maart jl. kennen een twaalf-maandsgemiddelde van 1,1 procent.

Het bijzondere karakter van deze periode is ook zichtbaar in de ontwikkeling van andere cao-afspraken. Zo besteden sociale partners in cao's meer aandacht aan loopbaanontwikkeling. Dat uit zich in meer afspraken over arbeidsmarktgericht employabilitybeleid en meer afspraken over loopbaan- en mobiliteitsbevordering. Zo zijn er in 2009 meer cao-afspraken gemaakt over functioneringsgesprekken, loopbaanadvisering en scholing in relatie tot loopbaanbevordering. In dit kader past ook de gestage groei van het aantal cao-afspraken over het erkennen van verworven competenties.

2.19 Inspanningen van gemeenten

In 2007 hebben SZW en VNG het Bestuurlijk Akkoord participatie gesloten. Daarin zijn ambities geformuleerd over het terugdringen van het aantal bijstandsgerechtigden, het activeren van niet-uitkeringsgerechtigden, een extra impuls aan het bestrijden van armoede en schulden en het terugdringen van het aantal huishoudens met problematische schulden en het stimuleren van ondernemerschap.

Op 20 januari 2010 heeft de Tweede Kamer de eerste evaluatieronde van het Bestuurlijk Akkoord ontvangen (Kamerstukken II 2009-2010, 29544, nr. 223). Daaruit blijkt dat in het jaar 2008 belangrijke resultaten zijn geboekt en dat er tal van initiatieven zijn gestart die bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen. Verwacht wordt dat vanaf 2009 de effecten van de crisis zichtbaar worden. Niettemin blijven SZW en VNG gemeenten actief stimuleren om de ambities uit het Bestuurlijk Akkoord te realiseren. Eind 2010 is een volgende evaluatieronde voorzien. De Tweede Kamer wordt hierover uiterlijk 1 februari 2011 geïnformeerd.

3. Uitkeringen

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een beeld gegeven van de recente ontwikkelingen bij de verschillende uitkeringen. Per uitkering wordt de ontwikkeling geschetst over de periode 2007-2009, een verdeling naar leeftijd, in- en uitstroomcijfers en uitstroom naar werk (al dan niet na traject).

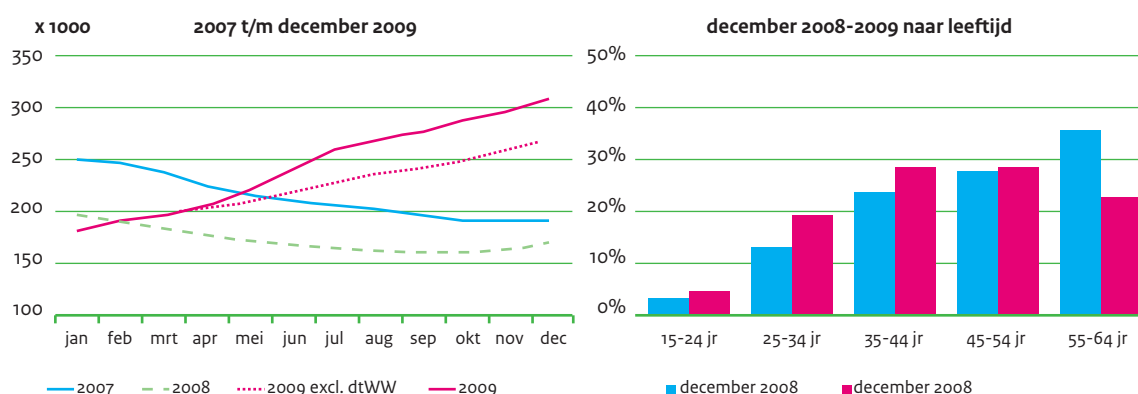
De jarenlange daling van alle uitkeringen is eind 2008 tot staan gekomen. Het aantal WW-uitkeringen is in de loop van 2009 sterk gestegen en lag eind december 2009 (inclusief deeltijd-WW) 81 procent hoger dan ultimo 2008. Het aantal WWB-uitkeringen is minder gestegen en lag eind december 2009 slechts 9 procent hoger dan eind december 2008. De daling van het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is vanaf oktober 2009 omgeslagen in een lichte stijging. In het laatste kwartaal van 2009 steeg het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen met 1,8 duizend.

Het gaat hier om aantallen uitkeringen, niet om het aantal personen. In sommige gevallen kan één persoon meerdere uitkeringen hebben, of heeft een uitkering betrekking op meerdere personen binnen één huishouden. Bovendien hebben veel mensen naast hun baan een uitkering; dit geldt voor ongeveer een kwart van de personen met een (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheidsuitkering.

3.2 WW-uitkeringen

Tot oktober 2008 daalde het aantal WW-uitkeringen (zie figuur 3.2.a). Daarna is het aantal sterk gestegen. Vanaf april 2009 is het aantal WW-uitkeringen extra hard toegenomen door de invoering van de deeltijd-WW regeling. De toename in de periode april – december 2009 met 111 duizend uitkeringen betrof voor ruim een derde (40 duizend) deeltijd-WW uitkeringen. De relatieve toename in 2009 van het aantal jongeren tot 35 jaar in 2009 was bijna twee maal zo groot als gemiddeld. Het aandeel beneden 35-jarigen is daarmee in 2009 gestegen van 16 naar 22 procent van het totaal. Het aandeel ouderen (55-64) daalde van 34 naar 22 procent.

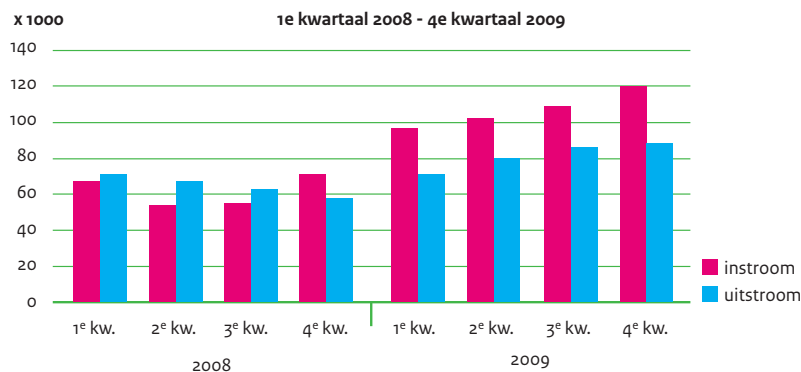
Figuur 3.2a WW-uitkeringen, totaal en naar leeftijd

Bron: UWV WERKbedrijf

De WW kenmerkt zich door een grote in- en uitstroom. Lange tijd overtrof de uitstroom de instroom. Maar in het laatste kwartaal van 2008 was er voor het eerst sinds het eerste kwartaal van 2005 meer instroom dan uitstroom – ondanks het feit dat de uitstroom ook toeneemt. Het vierde kwartaal van 2009 bedroeg de instroom 121 duizend, de uitstroom 93 duizend (zie Figuur 3.2.b, linker deel). Van de uitstroom over geheel 2009 vond de helft van de mensen weer werk (zie Figuur 3.2 b, rechter deel). Het aandeel WW-uitstromers dat werk vond was het grootst bij de 35 t/m 44 jarigen. Zoals te verwachten, nam onder de 45-plussers het werkherlevingspercentage af naarmate de leeftijd toenam.

Figuur 3.2b In- en uitstroom WW (excl. deeltijd-WW)

Bron: UWV WERKbedrijf

Uitstroom WW (excl. deeltijd-WW) in 2009

	x 1000	waarvan met werkhervatting
15 - 24 jaar	42	40%
25 - 34 jaar	92	52%
35 - 44 jaar	85	56%
45 - 54 jaar	69	52%
55 - 64 jaar	42	30%
Totaal	329	49%

3.3 Arbeidsmarktpositie en instroom in de WW, periode 2001 - 2007

Het CBS heeft onlangs de uitkerings- en baanhistorie in kaart gebracht van degenen die instromen in de WW¹. Daarbij is gekeken naar de situatie direct vóór instroom in de WW en naar de ervaringen op de arbeidsmarkt over een langere periode. Het gaat hier om een tijdsperiode ruim vóór de huidige economische crisis, namelijk de periode van 2001 tot en met 2007, waarin sprake was van zowel een hoog- als een laagconjunctuur. Hiermee wordt voorzien in een beter perspectief op de functie die de WW vervult op de arbeidsmarkt, in het bijzonder de vraag of WW-ers relatief vaak een flexibel arbeidsverleden of een werkloosheidsverleden hebben. De nu beschikbare cijfers geven daarvan een eerste beeld over de periode vóór de huidige economische crisis.

3.3.1. Arbeidsmarktpositie vóór instroom in de WW in 2007

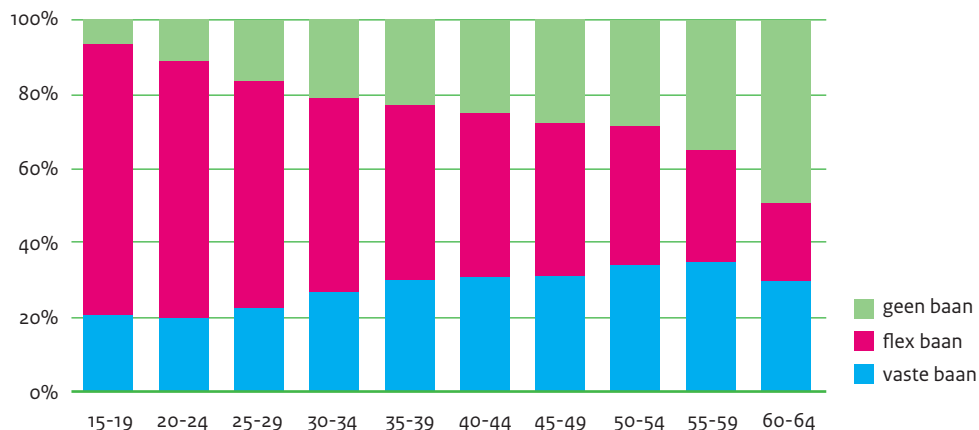
Gemiddeld blijkt bijna 30 procent van degenen die in 2007 instroomden in de WW afkomstig te zijn uit een vaste baan. Iets meer dan 45 procent kwam vanuit een flexibele baan, 25 procent kwam uit een uitkering of een andere situatie.

Figuur 3.3.1. geeft aan vanuit welk type baan men instroomde in de WW, onderverdeeld naar leeftijd (in 2007). Het percentage instroom vanuit vaste banen steeg enigszins met de leeftijd. Tot 30 jaar was dit ruwweg 20 procent. Daarna steeg dit naar 30 procent, en in de leeftijd tussen 50 en 60 jaar naar ruwweg 35 procent. De grootste verschillen bleken echter te bestaan tussen instroom vanuit tijdelijk werk en instroom vanuit een situatie zonder baan. Vooral in de jongere leeftijdsklassen was tijdelijk werk de voornaamste herkomst van instromen in de WW. Het aandeel 'tijdelijk werk' was lager onder de oudere leeftijdsklassen. Onder deze oudere leeftijdsgroepen kwam vooral de instroom vanuit de situatie zonder voorafgaande baan voor. De situatie zonder baan betekent mogelijk dat men in de Ziektewet heeft gezeten of in een arbeidsongeschiktheidswet. Ook zelfstandigen die vanuit een uitkering starten kunnen terugvallen op de WW-uitkering.

In de leeftijd 55-59 jaar kwam ruim eenderde van de instromers in de WW uit een situatie zonder baan. Voor 60-64 jarigen was dit zelfs de helft. Bij deze constatering moet aangetekend worden dat de gegevens over de instroom in 2007 gaan. Waarschijnlijk zal, als gevolg van de huidige economische crisis, op dit moment het aantal instromers vanuit een vaste baan groter zijn dan ten tijde van een hoogconjunctuur.

¹ CBS (2010)

Figuur 3.3.1. Instroom in de WW naar herkomstssituatie en leeftijd (2007)

Bron: CBS, bewerking SZW

Van de instromers in de WW in 2007 had 45 procent het gehele jaar daarvoor gewerkt, en had 17 procent de gehele periode van 2001 tot 2007 gewerkt.

De cijfers geven aan dat de WW een belangrijke rol speelt in het flexibele deel van de arbeidsmarkt. Het deel dat vanuit een vaste baan instroomde in de WW was vele malen kleiner dan het deel van de instromers dat vanuit een flexibele baan kwam.

3.3.2. Eerdere uitkeringen vóór instroom in de WW in 2007

Tabel 3.3.2. geeft een beeld van eerder gebruik van de WW in de periode 2001-2007, voorafgaand aan de instroom in 2007. Deze cijfers laten zien dat het merendeel van de instromers in de WW, ook de ouderen, in voorgaande jaren ook al eens gebruik had gemaakt van uitkeringen. Zo blijkt dat bijna 60 procent van de 55-64 jarigen die instroomden in de WW in de 6 jaren daarvoor al eerder gebruik had gemaakt van de WW. Zoals te verwachten is, waren de percentages *eerder* gebruik van WW door 55-64 jarigen hoger dan onder 45-54 jarigen. Voor een kwart van de 55-64 jarige instromers was het de derde keer dat zij instroomden in de WW in 6 jaar tijd. Dit herhaalde gebruik van de WW voor deze leeftijdsgroep suggereert een instabiel arbeidspatroon.

Als wij het perspectief verbreden van alleen gebruik van de WW naar gebruik van WW, bijstand of arbeidsongeschiktheidsregelingen dan blijkt dat bijna tweederde van alle instromers in de WW (van 55-64 jaar) in de 6 jaar vóór instroom gebruik had gemaakt van deze regelingen. Opvallend is dat het eerder gebruik van uitkeringen vóór instroom in de WW in 2007 in alle leeftijdsgroepen van 30 jaar tot 65 jaar verassend gelijk was. Ook de duur van de eerdere uitkeringen lag niet erg ver uit elkaar in de leeftijdscategorie van 30 tot 65 jaar. Opvallend is dat hoger opgeleiden minder vaak dan middelbaar opgeleiden voorafgaand aan de instroom in de WW al eens gebruik hadden gemaakt van de WW, maar wel langduriger in de WW hadden gezeten.

Tabel 3.3.2. Instromers in de WW (2007) naar uitkeringengebruik in de 6 jaar voor instroom

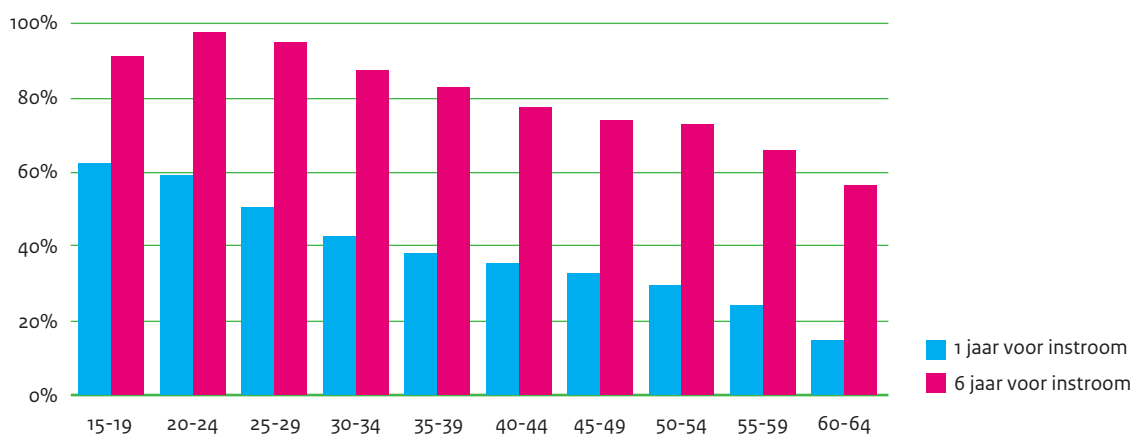
	Gebruik WW in de 6 jaar voor instroom in WW in 2007		Gebruik AO, bijstand en WW in de 6 jaar voor instroom in 2007	
	Instroom in 2007 was tweede keer (of vaker) WW in 6 jaar tijd	Aantal maanden WW in de periode vóór huidige instroom	Instroom in 2007 was tweede keer (of vaker) WW in 6 jaar tijd	Aantal maanden WW in de periode vóór huidige instroom
Leeftijd				
15- 29 jaar	40%	4	51%	12
30 - 44 jaar	52%	7	65%	21
45 -54 jaar	53%	10	66%	25
55 - 64 jaar	59%	14	65%	26
Opleidingsniveau				
Laag	50%	8	68%	17
Middelbaar	54%	8	64%	19
Hoog	48%	10	54%	18

Bron: CBS, bewerking SZW

3.3.3. Baanwisselingen van instromers in de WW in 2007

Onderstaande figuur 3.3.3 geeft informatie over het aantal instromers in de WW dat van baan gewisseld was in de periode voorafgaand aan de WW. Er worden twee cijfers weergegeven. Allereerst het percentage van de instromers dat in het jaar voorafgaand aan de WW nog van baan was gewisseld. Het tweede cijfer geeft aan hoeveel instromers over een langere periode (2001-2007) nog van baan waren gewisseld. Het percentage baanwisselaars in het jaar voor instroom was vooral hoog in de jongere leeftijdsklassen. Het daalde met de leeftijd, maar bleef toch substantieel. Zeker gezien het feit dat voor de hogere leeftijdsklassen het percentage dat vanuit een baan in de WW stroomt kleiner was (zie figuur 3.3.1). Bezien over de periode 2001-2006 was er eenzelfde patroon. Zij het dat nu blijkt dat ruwweg 60 procent van de 55-plussers nog van baan was gewisseld in periode van ongeveer 6 jaar voor instroom in de WW.

Figuur 3.3.2. Percentage instromers in de WW dat nog van baan wisselde in het jaar en de 6 jaar voorafgaand aan de WW naar leeftijd (2007)

Bron: CBS, bewerking SZW

3.4 WWB-uitkeringen

Pas als mensen geen recht (meer) hebben op een WW-uitkering en geen andere voorziening voor levensonderhoud hebben, kunnen zij instromen naar de WWB. Dit maakt de WWB tot belangrijk vangnet in de Nederlandse samenleving. Hierdoor werkt het effect van de economische crisis vertraagd door in de WWB.

Sinds januari 2009 vertoonde de WWB voor het eerst sinds 4 jaar weer een stijgende trend. Van begin 2005 tot en met december 2008 was het aantal WWB-uitkeringen (jonger dan 65 jaar) vanaf 341 duizend uitkeringen afgenomen tot minder dan

259 duizend uitkeringen. In 2009 was het aantal WWB-uitkeringen weer gaan stijgen en stond de teller eind december op 281 duizend uitkeringen. De omvang van de bijstand was daarmee terug op het niveau van augustus/september 2007.

Hoewel de relatieve groei van het aantal jongeren met een WWB-uitkering het grootst was, is aan de verdeling naar leeftijd weinig veranderd. Het aandeel van de uitkeringen dat naar jongeren ging bleef heel gering: 6 procent. Ruim de helft van de WWB-uitkeringen ging naar 45-plussers, zie figuur 3.4 a.

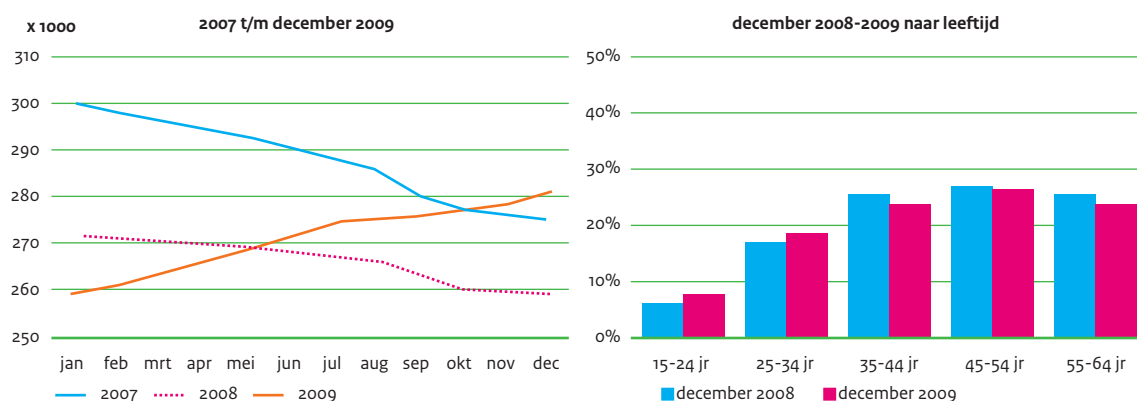
Met ingang van 1 oktober 2009 komen jongeren tot 27 jaar die zich aanmelden voor bijstand, niet meer in aanmerking voor een WWB-uitkering. Daarvoor in de plaats is de Wet Investeren in Jongeren (WIJ) in werking getreden. In het kader van deze wet hebben jongeren tot 27 jaar recht op een werkleeraanbod van de gemeente. Onder bepaalde voorwaarden kan een jongere nog wel recht hebben op een inkomensvoorziening. Deze inkomensvoorzieningen zijn vooralsnog ingedeeld bij de bijstandsuitkeringen. In december 2009 werden bijna 4 duizend WIJ-uitkeringen verstrekt. Jongeren tot 27 jaar die op 1 oktober 2009 recht hadden op een WWB-uitkering, behouden dat recht overigens tot uiterlijk 1 januari 2011.

Het jaargemiddelde over 2009 kwam uit op 269 duizend WWB-uitkeringen (jonger dan 65 jaar). Het geraamde bijstandsvolume (WWB, jonger dan 65 jaar) voor 2009 was 273 duizend uitkeringen. Hiermee kan geconcludeerd worden dat in 2009 minder mensen een WWB-uitkering hebben gekregen dan oorspronkelijk werd verwacht.

Een WWB-uitkering wordt vaak langdurig toegekend. Van de 281 duizend WWB-uitkeringen die eind december 2009 werden uitgedeerd, had – ondanks de recente instroom – ruim drie kwart een duur van langer dan een jaar. Figuur 3.4b laat zien dat vooral bij ouderen het aandeel langdurig WWB-gerechtigden (> 1 jaar) hoog was.

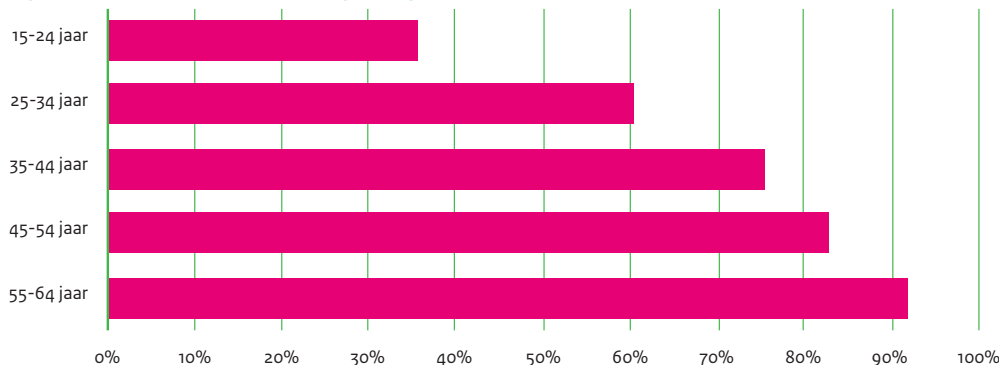
In aantallen uitgedrukt is het aantal langdurige bijstandsuitkeringen sinds eind december 2008 met een kleine 3 duizend gestegen (van 211 naar 213 duizend), terwijl het aantal uitkeringen dat korter dan een jaar loopt is gestegen van 48 naar 67 duizend.

Figuur 3.4a WWB-uitkeringen, totaal (jonger dan 65 jaar) en naar leeftijd

Bron: CBS

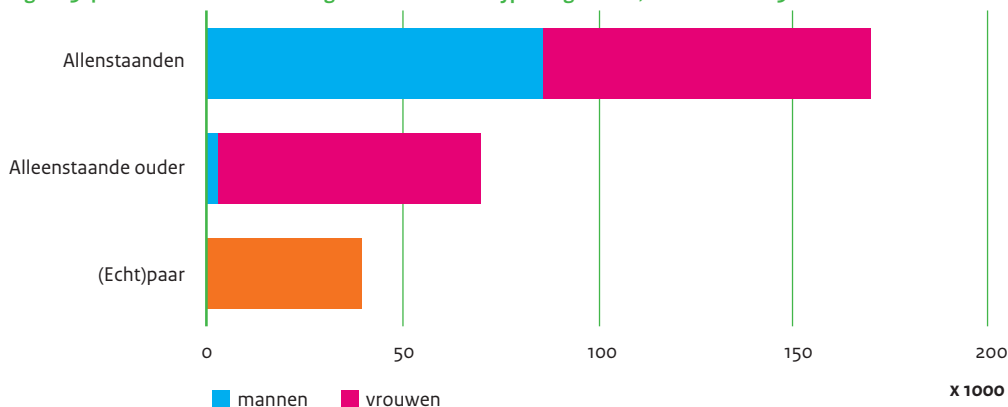
Figuur 3.4b Aandeel WWB-uitkeringen langer dan 1 jaar naar leeftijd, december 2009

Bron: CBS

Naar huishoudtype verdeeld, blijkt dat de meeste WWB-uitkeringen (170 duizend ofwel 61 procent) naar alleenstaanden gingen; 25 procent ging naar alleenstaande ouders (bijna uitsluitend vrouwen) en de resterende 14 procent ging naar samenwonenden (Figuur 3.4c).

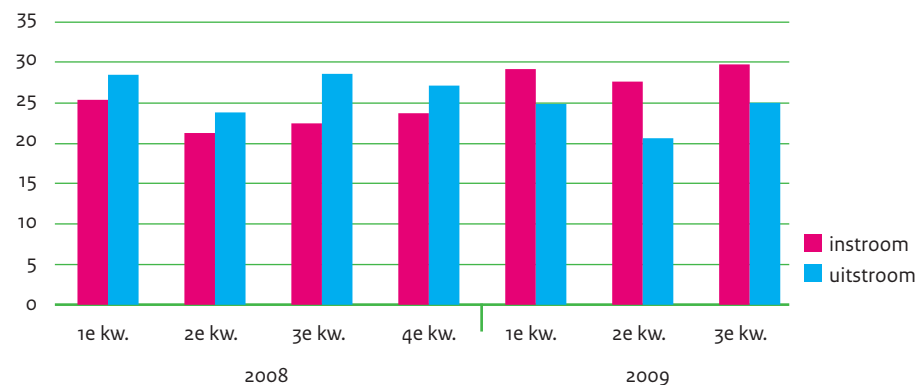
Figuur 3.4c Aantal WWB-uitkeringen naar huishoudtype en geslacht, december 2009

Bron: CBS

In figuur 3.4d staat de in- en uitstroom uit de WWB sinds begin 2008. Tot en met het vierde kwartaal 2008 was de uitstroom groter dan de instroom. Met ingang van het eerste kwartaal 2009 is het aantal bijstandsuitkeringen gaan stijgen en overtrofde de instroom de uitstroom.

Figuur 3.4.D In- en uitstroom WWB, 1e kwartaal 2008 - 2e kwartaal 2009

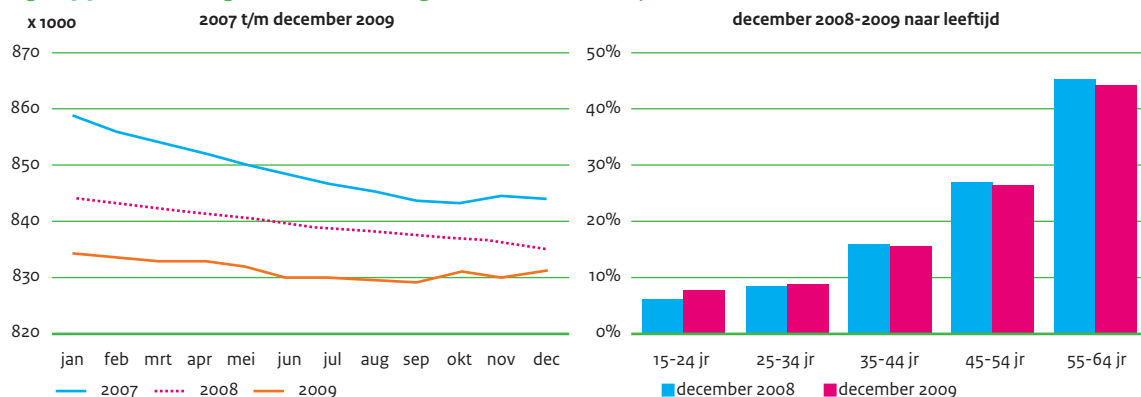

Bron: CBS

3.5. Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

Na een jarenlange daling (sinds het eerste kwartaal van 2003) is het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen vanaf oktober 2009 weer licht aan het toenemen. In 2009 nam het aantal uitkeringen in de periode januari – september nog af met 5,6 duizend maar in het vierde kwartaal steeg het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen met 1,8 duizend. In 2009 is met name het aantal jongeren tot 24 jaar met een arbeidsongeschiktheidsuitkering gegroeid, namelijk met 12 duizend (+ 25 procent). Het aantal ouderen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering daalde verder. Desondanks is het grootste aantal arbeidsongeschiktheidsgerechtigden ouder dan 44 jaar. Van het bestand per eind december 2009 was 8 procent jonger dan 25 jaar en 69 procent 45-64 jaar. Een jaar eerder was dit nog respectievelijk 6 en 70 procent (Figuur 3.5).

Figuur 3.5 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, totaal en naar leeftijd

Bron: UWV

Tabel 3.5a toont de ontwikkeling van de verschillende uitkeringstypen vanaf december 2007 tot en met december 2009. De daling van de omvang WAO en WAZ zette zich voort, zij het dat deze in de tweede helft van 2009 iets kleiner was dan in 2008. De omvang van Wajong, WGA en IVA steeg juist. Tot aan het vierde kwartaal 2009 was deze stijging kleiner dan de daling van WAO en WAZ, maar in het vierde kwartaal steeg het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen met 2 duizend, vooral door een grotere stijging van het aantal WGA-uitkeringen.

Tabel 3.5a Ontwikkeling van het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen naar uitkeringstype, 2008-2009 (x 1000)

	Stand	Kwartaalmutaties 2008				Stand	Kwartaalmutaties 2009				Stand
	dec. 2007	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	dec. 2008	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	dec. 2009
WAO	596	-9	-9	-10	-10	558	-10	-9	-9	-9	521
WAZ	43	-1	-1	-1	-1	39	-1	-1	-1	-1	34
Wajong	167	3	3	3	3	179	3	4	4	4	193
WGA	30	4	4	4	4	46	4	3	4	6	63
IVA	8	1	1	1	1	14	2	1	2	2	20
Totaal	844	-2	-2	-2	-2	835	-2	-3	-1	2	831

Bron: UWV

Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen zijn vaak zeer langdurige uitkeringen. Een aanzienlijk deel van de uitstroom uit de diverse arbeidsongeschiktheidsuitkeringen vond dan ook plaats door pensionering of overlijden (Tabel 3.5b). Onder de Wajongers stroomde bovendien een relatief hoog percentage uit naar detentie. In absolute aantallen ging het hier echter om een beperkte groep, namelijk 800 jongeren, en zij vormden 0,4 procent van het totale aantal Wajongers in 2009.

De regeling Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten (IVA) verstrekt uitkeringen aan volledig en duurzaam arbeidsongeschikten. Hiertoe behoren ook degenen die nog een geringe kans op herstel hebben. Overlijden was hier de belangrijkste reden voor uitstroom. De regeling Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsongeschikten (WGA) verstrekt uitkeringen aan gedeeltelijk arbeidsongeschikten en niet-duurzaam volledig arbeidsongeschikten. Het grootste deel van de uitstroom uit de WGA was dan ook wegens herstel/herbeoordeling.

Tabel 3.5b Uitstroom uit de arbeidsongeschiktheidsregelingen naar reden, 2009

	WAO	WAZ	Wajong	WGA	IVA	Totaal
Herstel/beoordeling	18%	20%	9%	72%	1%	21%
Pensionering	57%	64%	26%	8%	26%	51%
Overlijden	11%	9%	34%	10%	71%	14%
Detentie	1%	0%	21%	1%	1%	2%
Overige redenen	12%	7%	10%	8%	1%	11%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Aantal	42.853	4.715	3.946	4.397	1.650	57.561

Bron: UWV

4. Aan het werk: bemiddeling en re-integratie

4.1. Inleiding

De opbouw van dit hoofdstuk sluit aan bij het SZW begrotingsartikel 47 (Aan het Werk: Bemiddeling en Re-integratie). In dit begrotingsartikel wordt een splitsing gemaakt in:

- werkzoekenden die geen of alleen basisbemiddeling nodig hebben om aan het werk te komen (paragraaf 4.2);
- mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt die met re-integratieondersteuning naar werk worden geleid (paragraaf 4.3). Van re-integratieondersteuning is niet alleen sprake wanneer iemand een re-integratietraject heeft gehad, maar ook wanneer iemand structureel door een re-integratiecoach van het UWV is begeleid¹;
- mensen die nog niet naar werk kunnen uitstromen, maar eerst een trede hoger op de re-integratieladder moeten zetten. Een paragraaf over cijfers inzake stappen op de re-integratieladder die (nog) niet direct naar werk leiden is op dit moment nog niet mogelijk. Wel is de Statistiek Re-integratie Gemeenten (SRG) uitgebreid met het kenmerk "Positie op de re-integratieladder", maar de eerste resultaten hiervan over het jaar 2009 zullen pas in het voorjaar van 2011 beschikbaar komen.

Afgesloten wordt met een paragraaf over loonkostensubsidies (4.4) en een paragraaf over gesubsidieerde arbeid (4.5).

4.2. Aan het werk zonder re-integratie ondersteuning

Het UWV brengt werkzoekenden en werkgevers bij elkaar. Van werkzoekenden worden cv's verzameld. In 2009 werden 635 duizend nieuwe cv's verwerkt. Ultimo 2009 waren er voor werkgevers 234 duizend cv's beschikbaar, waarvan 81 duizend via www.werk.nl. In 2009 meldden werkgevers 603 duizend nieuwe vacatures, waarvan 246 duizend via www.werk.nl, 239 duizend bij het UWV-WERKbedrijf en 118 duizend bij intermediairs. Ultimo 2009 waren er 67 duizend openstaande vacatures, waarvan 22 duizend op www.werk.nl, 40 duizend via UWV-WERKbedrijf en 5 duizend bij intermediairs.

In 2009 werden 92 duizend vacatures door het UWV-WERKbedrijf vervuld en naar schatting² 210 duizend werklozen en 13 duizend met werkloosheid bedreigde werkzoekenden aan het werk geholpen door middel van basisdienstverlening. Het markt bereik en het marktaandeel van het UWV-WERKbedrijf op de totale vacaturemarkt zijn in 2009 toegenomen (zie paragraaf 1.3.2.).

4.3. Re-integratie

In deze paragraaf wordt algemene informatie over re-integratietrajecten gegeven. Hiervoor worden de deelrapportages van gemeenten (via de SRG) en UWV zelf gebruikt, zonder correctie door het CBS voor het volgen van meerdere trajecten en doorstroom van de ene uitkerings situatie naar de andere. Deze rapportages gaan elk uit van eigen definities. Zo zijn re-integratietrajecten bij het UWV een smaller begrip dan re-integratieondersteuning, omdat de interventies van re-integratiecoaches niet zijn meegenomen.

In het jaar 2009 waren er meer mensen actief in een re-integratietraject dan in 2008. Een volledig beeld is nog niet beschikbaar, omdat de realisaties over de tweede helft van 2009 van gemeenten nog niet bekend zijn. In tabel 4.3.1 zijn de meest actuele gegevens gepresenteerd. Bij het UWV is te zien dat zowel voor de WW als de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen er een grote toename is van het aantal gestarte trajecten. Het aantal beëindigde trajecten blijft daar vooralsnog bij achter, met als gevolg dat het aantal lopende trajecten aan het eind van 2009 veel groter is dan eind 2008. Voor de gemeenten is het beeld nog niet duidelijk.

¹ Het CBS rapporteert periodiek over de realisatie van de begrotingsindicator uitstroom naar werk binnen 24 maanden na de start van re-integratieondersteuning. In de Monitor Arbeidsmarkt van december 2009 waren de resultaten van het rapport 'Eenmeting uitstroomdoelstelling re-integratieondersteuning' opgenomen. Er is nog geen nieuwe informatie beschikbaar. In het 'Jaarverslag SZW' dat in mei aan de Tweede Kamer wordt aangeboden zullen de cijfers van de voorlopige Tweemeting 2009 worden opgenomen.

² Er zijn voorlopige cijfers beschikbaar over uitstroom naar werk en plaatsingen na re-integratie via de tertaalrapportages van het UWV. Definitieve cijfers worden opgenomen in het 'jaarverslag UWV'.

Tabel 4.3.1 Aantal re-integratietrajecten 2008 en 2009^a

	Totaal x1000	UWV		Gemeenten	
		AO	WW	Bijstand ^b	Nug/Anw ^c
Gestarte trajecten in 2008	180	39	41	96	4
Beëindigde trajecten in 2008	167	37	53	74	3
Lopende trajecten ultimo 2008	307	56	36	204	11
Gestarte trajecten in 2009	x	48	82	49	3
Beëindigde trajecten in 2009	x	35	51	31	3
Lopende trajecten ultimo 2009	x	69	67	221	12

^a Gemeentelijke cijfers voor 2009 betreffen resultaten over het eerste halfjaar 2009.

^b De indeling in bijstand of Nug/Anw wordt in deze tabel gemaakt bij de start van het traject. Bijstand is de optelling van WWB/IOAZ/IOAW/WWIK/Bbz inclusief gesubsidieerde arbeid/loonkostensubsidie.

^c Nug: niet-uitkeringsgerechtigden, Anw: Algemene Nabestaandenwet uitkering

Bron: UWV; CBS, Statistiek Re-integratie Gemeenten

De tabellen 4.3.2 en 4.3.3 geven voor WWB- en WW-uitkeringsgerechtigden weer wat het profiel is van degenen die een re-integratietraject volgen en hoe dat zich verhoudt tot het profiel van degenen die een uitkering ontvangen³. Uit tabel 4.3.2 komt naar voren dat een relatief hoog aandeel niet-westers allochtone WWB'ers een re-integratietraject volgt, namelijk 57 procent (zie laatste kolom). Ook volgen WWB'ers die tussen de één en vijf jaar een uitkering hebben relatief vaak een traject (circa 60 procent), vergeleken met WWB-ers die korter of langer een uitkering ontvangen. Vergeleken met andere leeftijdsgroepen blijken bijstandsgerechtigden tussen de 25 en 45 jaar (61 procent) het meest op traject te zitten.

Tabel 4.3.2 WWB'ers met re-integratietraject^a medio 2009 versus bestandsprofiel WWB medio 2009 naar etniciteit, duur uitkering en leeftijd

	Lopende re-integratietrajecten		WWB-uitkeringen		% op traject
	x1000	%	x1000	%	
Etniciteit					
Autochtonen	58,4	42%	129,5	48%	45%
Niet-westerse allochtonen	62,0	45%	109,0	40%	57%
Westerse allochtonen	15,9	11%	30,6	11%	52%
Duur uitkering					
< 1 jaar	29,1	21%	59,2	22%	49%
1-2 jaar	21,3	15%	34,9	13%	61%
2-3 jaar	13,1	9%	22,2	8%	59%
3-4 jaar	11,2	8%	18,6	7%	60%
4-5 jaar	8,9	6%	15,2	6%	59%
> = 5 jaar	54,7	40%	120,1	44%	46%
Leeftijd					
15-20 jaar	1,7	1%	3,8	1%	46%
21-24 jaar	7,0	5%	12,6	5%	56%
25-34 jaar	28,6	21%	46,9	17%	61%
35-44 jaar	41,9	30%	69,1	26%	61%
45-54 jaar	38,7	28%	72,7	27%	53%
55-64 jaar	20,4	15%	65,1	24%	31%
Totaal	138,3	100%	270,1	100%	51%

^a De uitkeringssituatie is bepaald op ultimo 2008, dus niet aan de start van het re-integratietraject. Hierdoor worden de mensen op gesubsidieerde arbeid, de mensen die nazorg tijdens het werk krijgen, de partners van uitkeringaanvragers en de mensen die tijdens het re-integratietraject hun uitkeringsrecht verliezen in deze tabel niet tot de WWB gerekend.

Bron: Cbs speciale koppeling, bewerking SZW

³ Voor trajecten op het AO-terrein heeft het geen zin om het profiel van AO'ers op traject af te zetten tegen het profiel van alle AO-uitkeringsgerechtigden, omdat een groot deel van de trajecten in dit domein gaat naar personen zonder uitkering. Voor Nug/Anw is de omvang en samenstelling van het bestand niet bekend.

Bij de WW zijn het met name de 35 tot 55-jarigen die vaker dan gemiddeld een traject volgen (zie tabel 4.3.3).

Tabel 4.3.3 WW'ers met re-integratietraject eind 2009 versus samenstelling bestand WW eind 2009 naar leeftijd

Leeftijd	Lopende re-integratietrajecten		WW-uitkeringen		% op traject
	x1000	%	x1000	%	
15-24 jaar	1,4	1%	12,6	5%	11%
25-34 jaar	10,6	8%	49,6	18%	21%
35-44 jaar	21,2	15%	72,7	27%	29%
45-54 jaar	23,1	17%	72,9	27%	32%
55-64 jaar	11,0	8%	62,1	23%	18%
Totaal	67,2	49%	269,9	100%	25%

Bron: UWV, bewerking SZW

4.4. Loonkostensubsidies

Gemeentelijke loonkostensubsidies worden selectief toegepast. Er is een licht stijgende trend waarneembaar, naar 6,8 duizend nieuwe loonkostensubsidies in de eerste helft van 2009. Het aantal lopende loonkostensubsidies bedraagt eind juni 2009 17,9 duizend, oftewel 8 procent van alle lopende gemeentelijke trajecten (zie tabel 4.4). Het overgrote deel van de werknemers voor wie loonkostensubsidies worden betaald, ontvangt een bijstandsuitkering.

Tabel 4.4 Aantallen gemeentelijke loonkostensubsidies in 2008 en 2009^a

Gestart	Totaal	Bijstand		Nug/Anw	
	x1000				
Eerste helft 2007	5,5	5,1	94%	0,3	6%
Tweede helft 2007	5,7	5,4	94%	0,3	6%
Eerste helft 2008	5,4	5,0	94%	0,3	6%
Tweede helft 2008	6,1	5,7	94%	0,4	6%
Eerste helft 2009	6,8	6,2	91%	0,6	9%
Beëindigd in					
Eerste helft 2007	3,5	3,1	89%	0,4	11%
Tweede helft 2007	4,2	3,8	89%	0,5	11%
Eerste helft 2008	4,3	4,0	93%	0,3	7%
Tweede helft 2008	5,3	5,0	94%	0,3	6%
Eerste helft 2009	5,1	4,7	93%	0,3	7%
Lopend medio 2009	17,9	16,8	94%	1,1	6%

^a Nug: niet-uitkeringsgerechtigden, Anw: Algemene Nabestaandenwet uitkering

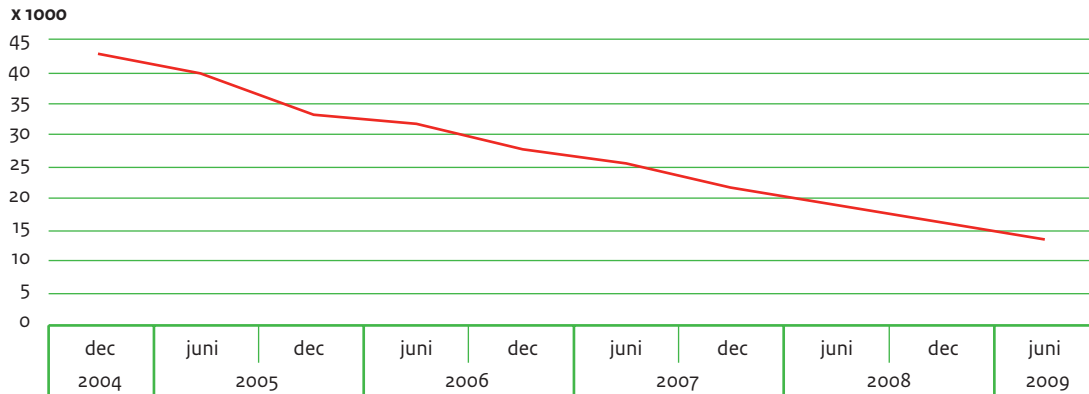
Bron: CBS, Statistiek Re-integratie Gemeenten

4.5. Afbouw gesubsidieerde banen

Sinds het stopzetten van de regelingen Instroom-Doorstroombanen (ID) en Wet inschakeling werkzoekenden (WIW) bouwen gemeenten het aantal gesubsidieerde banen af. Voor de inwerkingtreding van de WWB was de gesubsidieerde baan een belangrijk instrument dat gemeenten konden inzetten ter bestrijding van de langdurige werkloosheid. Deze banen werden gefinancierd uit middelen die beschikbaar kwamen via het Besluit In- en Doorstroombanen en de WIW. Per 1 januari 2004 zijn met de inwerkingtreding van de WWB de ID- en de WIW-regelingen komen te vervallen.

De gesubsidieerde banen worden door gemeenten in de Statistiek Re-integratie Gemeenten opgegeven als "dienstverbanden met een loonkostensubsidie", gestart voor 1 januari 2004. Medio 2009 werden op die manier 13,5 duizend "oude" gesubsidieerde banen geregistreerd, 2,2 duizend minder dan eind 2008 (zie figuur 4.5). Het tempo waarin de gesubsidieerde banen worden afgebouwd, wijst op een iets lager afbouwtempo in 2008 en 2009 dan in 2006 en 2007.

Figuur 4.5. Aantal ID/WIW-banen (loonkostensubsidies gestart voor 1-1-2004) per ultimo

Bron: CBS, Statistiek Re-integratie Gemeenten

Tekstbox 5 Monitor brugbanen, voorjaar 2009

Sinds februari 2008 heeft het UWV de mogelijkheid om voor herbeoordeelde het instrument loonkostensubsidie in te zetten ('brugbanen'). Sinds 1 januari van 2009 kan UWV dit instrument ook voor andere groepen inzetten. De inzet van een loonkostensubsidie is een middel om personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt beter naar de arbeidsmarkt te kunnen begeleiden. Het uiteindelijke doel is dat ten minste 50% van de UWV-cliënten die met een tijdelijke subsidie aan het werk worden geholpen, doorstromen naar regulier werk zonder subsidie.

UWV houdt de inzet van deze loonkostensubsidie bij. De eerste Monitor Brugbanen, najaar 2008 (TNO, 2009a), is op 22 juni 2009 aan de Tweede Kamer aangeboden (Kamerstukken II, 2008-2009, 26448, nr. 404). De tweede Monitor Brugbanen, voorjaar 2009 (TNO, 2009b), wordt tegelijkertijd met deze Monitor Arbeidsmarkt aan de Kamer aangeboden.

De tweede Monitor Brugbanen laat op onderdelen vooruitgang zien ten opzichte van de eerste Monitor, te weten:

- de bekendheid van de regeling bij werkgevers is toegenomen;
- werkgevers noemen LKS vaker een noodzakelijke voorwaarde om betrokkene aan te nemen (40%, was 20%);
- en werkgevers zijn tevredener over UWV bij voorlichting en uitvoering van de regeling.

Ook zijn er nog verbeterpunten:

- zo hebben enkele re-integratiebedrijven het instrument nog niet actief opgepakt;
- en worden de effecten van de crisis zichtbaar: minder werkgevers nemen gedeeltelijk arbeidsgeschikte personen aan.

Een uitgebreide samenvatting en conclusie van het rapport is te vinden op pagina 5 tot en met 13 van de Monitor Brugbanen, voorjaar 2009 (TNO, 2009b).

Naar aanleiding van de tweede Monitor Brugbanen zal UWV de gesprekken met re-integratiebedrijven benutten om meer inzicht te krijgen in de wijze waarop zij in hun bemiddelingsactiviteiten gebruik maken van de mogelijkheid om het instrument loonkostensubsidie in te zetten. Daarnaast zal UWV werkgevers actief blijven attenderen op de mogelijkheden van dit instrument. UWV zal de inzet van het instrument loonkostensubsidie blijven monitoren. Vanaf heden zal de monitor worden uitgebreid met de inzet van het instrument voor de overige doelgroepen uit de wet STAP, zoals langdurig werklozen.

UWV zal via het jaarverslag 2009 rapporteren over het aantal plaatsingen met loonkostensubsidie tot en met 2009 en over de doorstroom naar regulier werk.

5. Kerngegevens arbeidsmarkt

Standcijfers

	2008		2009		Jaarcijfers		% mutaties			
	3 ^e kw.	4 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.	2008	2009	2008	2009	3 ^e kw. '09	4 ^e kw. '09
Stand	x 1000						t.o.v. 1 jaar eerder			
	kwartaalgemiddelden ^a				jaargemiddelden ^a					
Bruto Binnenlands Product (mld euro) ^b	118,7	123,7	114,2	121,0	487,6	468,2	2,0	-4,0	-3,7	-2,2
Bevolking 15-64 jaar	10970	10970	10969	10969	10970	10970	0,1	0,0	0,0	0,0
• vrouwen	5455	5456	5458	5459	5454	5458	0,1	0,1	0,1	0,1
• niet westerse allochtonen	1190	1189	1213	1212	1194	1213	-0,4	1,6	1,9	1,9
• 15-24 jarigen	1975	1979	1990	1993	1973	1988	0,8	0,8	0,8	0,7
• 55-64 jarigen	2093	2102	2124	2131	2089	2120	2,1	1,5	1,5	1,4
Werkzame personen	7483	7436	7403	7317	7410	7373	2,1	-0,5	-1,1	-1,6
• vrouwen	3255	3253	3284	3249	3220	3259	3,4	1,2	0,9	-0,1
• niet westerse allochtonen	683	681	671	644	675	664	5,6	-1,6	-1,8	-5,4
• 15-24 jarigen	879	805	826	746	817	785	3,4	-3,9	-6,0	-7,3
• 55-64 jarigen	951	958	1001	999	937	993	7,2	6,0	5,3	4,3
Banen van werknemers	8028	8008	7888	7861	7973	7889	1,7	-1,1	-1,7	-1,8
Arbeidsvolume (arbeidsjaren)	6035	6020	5931	5907	5993	5932	1,4	-1,0	-1,7	-1,9
Arbeidsvolume (mln betaalde uren)	2682	2592	2634	2581	10401	10286	1,3	-1,1	-1,8	-0,4
Uitzendvolume (mln betaalde uren)	158	153	138	135	606	534	4	-12	-12	-12
Totaal vacatures	238	188	124	119	239	142	0	-41	-48	-37
Bij UWV geregistreerde vacatures	59	44	46	40	58	44	-6	-24	-22	-9
Niet werkende werkzoekenden	409	417	489	508	427	473	-16	11	19	22
• < 1 jaar werkloos	157	177	255	277	158	236	-2	50	62	57
• >= 1 jaar werkloos	252	240	234	230	269	237	-22	-12	-7	-4
Werkeloosheidsuitkeringen										
• WW-uitkeringen, totaal	161	171	278	309	174	239	-20	37	72	81
• WW-uitkeringen, excl. deeltijd WW	161	171	242	270	174	220	-20	26	50	58
ww: WW-uitkeringen 55-64 jarigen	61	59	59	62	66	59	-15	-10	-4	6
• WWB-uitkeringen (<65 jaar)	262	259	275	281	267	269	-7	1	5	9
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	837	835	830	831	840	832	-1	-1	-1	0
Werkloze beroepsbevolking	284	285	394	410	304	379	-12	25	39	44
• vrouwen	146	151	188	200	162	184	-15	14	29	32
• niet westerse allochtonen	57	63	80	88	67	82	-8	22	40	40
• 15-24 jarigen	81	69	108	96	78	99	-3	27	33	39
• 55-64 jarigen	37	43	47	57	46	49	-8	7	27	33
Arbeidsproductiviteit (dvd euro) ^c	78,7	82,2	77,0	81,9	81,4	78,9	0,6	-3,0	-2,1	-0,3
							abs. mutatie (%punt)			
Netto-participatiegraad (%)	68,2	67,8	67,5	66,7	67,5	67,2	1,3	-0,3	-0,7	-1,1
• vrouwen	59,7	59,6	60,2	59,5	59,0	59,7	1,9	0,7	0,5	-0,1
• niet westerse allochtonen	57,4	57,3	55,3	53,1	56,5	54,7	3,2	-1,8	-2,1	-4,1
• 15-24 jarigen	44,5	40,7	41,5	37,4	41,4	39,5	1,0	-1,9	-3,0	-3,2
• 55-64 jarigen	45,4	45,6	47,1	46,9	44,9	46,8	2,2	2,0	1,7	1,3
Werkeloosheidspercentage (%)	3,7	3,7	5,1	5,3	3,9	4,9	-0,6	0,9	1,4	1,6
• vrouwen	4,3	4,4	5,4	5,8	4,8	5,3	-1,0	0,6	1,1	1,4
• niet westerse allochtonen	7,7	8,5	10,7	12,0	9,0	11,0	-1,2	2,0	2,9	3,6
• 15-24 jarigen	8,4	7,9	11,6	11,4	8,7	11,2	-0,5	2,5	3,1	3,5
• 55-64 jarigen	3,7	4,3	4,5	5,4	4,7	4,7	-0,7	0,0	0,7	1,1
Vacaturegraad ^d	30	23	16	15	30	18	-1	-12	-14	-8
Gemiddelde vacatieduur (weken)	11,7	12,0	8,9	9,1	12,1	10,2	1,0	-1,9	-2,9	-2,9

^a Voor Bruto Binnenlands Product (mld euro), Arbeidsvolume (mln uren) en Uitzendvolume (mln uren) gaat het om totalen per kwartaal en per jaar. De kwartaalcijfers over vacatures, niet werkende werkzoekenden en uitkeringen betreffen ultimo-kwartaalcijfers.

^b Het totale bruto inkomen dat door productie in Nederland is gevormd, in constante prijzen 2000.

^c Bruto Binnenlands Product per arbeidsjaar.

^d Aantal vacatures per 1000 banen van werknemers.

Bron: SZW, op basis van CBS, UWV

Stroomcijfers

	2008		2009		Jaarcijfers		% mutaties			
	3 ^e kw.	4 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.	2008	2009	2008	2009	3 ^e kw. '09	4 ^e kw. '09
Ininstroom	x 1000									
	kwartaalinstroom				jaarinstroom		t.o.v. 1 jaar eerder			
Bevolking 15-64 jaar (14-jarigen)	50	50	49	48	199	195	0	-2	-2	-3
Faillissementen (abs.) ^a	1146	1373	2052	1939	4635	8040	1	73	79	41
Bij UWV ingediende ontslaanvragen	7	9	14	16	28	60	3	112	102	73
Ontslaanvragen via kantonrechter	5	6	7	7	24	30	-21	27	37	18
Totaal ontstane vacatures (CBS)	263	204	182	171	1029	725	-9	-30	-31	-16
Bij UWV ingediende vacatures	72	58	65	59	289	248	4	-14	-10	1
Nieuwe instroom in NWW-bestand	105	117	142	149	435	567	2	30	35	27
Doorstroom naar >=1 jaar werkloos ^b	20	21	26	31	80	106	-23	32	31	48
Nieuwe werkloosheidsuitkeringen										
• WW-uitkeringen, totaal	54	69	131	134	240	482	-5	101	142	95
• WW-uitkeringen, excl. deeltijd WW	54	68	108	121	242	428	-5	77	100	77
ww: ontslagwerklozen	48	62	102	114	216	401	-2	85	112	84
• WW-uitkeringen 55-64 jarigen, excl. deeltijd-WW	6	7	11	13	27	44	4	65	82	75
ww: ontslagwerklozen	5	6	10	12	23	40	9	75	96	85
• WWB-uitkeringen (<65 jaar)	22	24	30	.	93	.	21	.	33	.
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	12	12	13	15	49	53	-3	8	8	28
							abs. mutatie (%punt)			
Marktbereik UWV (ontstane vacatures) %	27	28	36	34	28	34	3	6	8	6
Instroomkans ^c in WW (%)	0,7	0,9	1,5	1,7	3,3	5,8	-0,2	2,5	0,7	0,7
Instroomkans ^c 55-64 jarigen in WW (%)	0,6	0,8	1,1	1,3	2,8	4,4	-0,1	1,6	0,5	0,5
Uitstroom	kwartaaluitstroom				jaaruitstroom					
Bevolking 15-64 jaar (64-jarigen)	44	44	43	42	174	172	6	-1	-2	-5
Totaal vervulde vacatures (CBS)	289	254	195	176	1090	794	-2	-27	-33	-31
Door UWV vervulde vacatures	25	23	23	25	103	92	-3	-11	-10	11
Uitstroom uit NWW-bestand	116	110	131	130	476	476	-10	0	12	18
• <1 jaar werkloos	83	77	101	95	332	361	-16	9	22	25
• >=1 jaar werkloos	34	33	30	34	145	115	-17	-21	-10	4
Beëindigde werkloosheidsuitkeringen										
• WW-uitkeringen, totaal	62	59	92	103	262	344	-16	31	47	74
• WW-uitkeringen, excl. deeltijd WW	62	59	87	93	263	329	-16	25	40	58
ww: wegens werkhervatting	32	29	41	44	137	157	-16	15	27	51
• WW-uitkeringen 55-64 jarigen, excl. deeltijd WW	10	10	10	10	41	41	16	0	5	5
ww: wegens werkhervatting	4	3	3	3	15	12	-4	-17	-10	0
• WWB-uitkeringen (<65 jaar)	29	27	25	.	108	.	7	-13	.	.
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	15	15	14	14	59	57	-13	-3	-5	-6
							abs. mutatie (%punt)			
Marktaandeel UWV (vervulde vacatures) %	8,7	9,0	11,6	14,4	9,5	11,6	-0,1	2,1	2,9	5,4
Vervullingsgraad UWV ^d %	32	32	33	42	34	34	-5	0	1	10
Baanvindkans ^e WW'ers (%)	14,5	12,8	12,6	12,2	29,8	26,1	-0,6	-3,7	-1,9	-0,5
Baanvindkans ^e 55-64 jarigen in WW (%)	5,0	4,3	4,6	4,2	14,2	11,3	-0,2	3,0	-0,3	-0,2

^a Faillissementen van bedrijven en instellingen (inclusief eenmanszaken).

^b Doorstroom naar »1 jaar is geschat obv kwartaalontwikkeling aantal NWW'ers met werkloosheidsduur 9-11 en 12-14 maanden.

^c Berekend als instroom in de WW x 100 / aantal werkzame personen.

^d Berekend als marktaandeel UWV x 100 / marktbereik UWV. De vervullingsgraad is een maatstaf voor de effectiviteit als zoekkanaal.

^e Berekend als uitstroom WW wegens werkhervatting x 100 / (aantal WW'ers begin verslagperiode + WW-instroom in verslagperiode).

Bron: SZW, op basis van CBS, UWV

Bijlage:

Informatieverzoeken Tweede Kamer in Algemeen Overleg over Notitie Arbeidsparticipatie Ouderen (Kamerstukken II 2009/10, 32163, nr. 13) d.d. 11 februari 2010

Inleiding

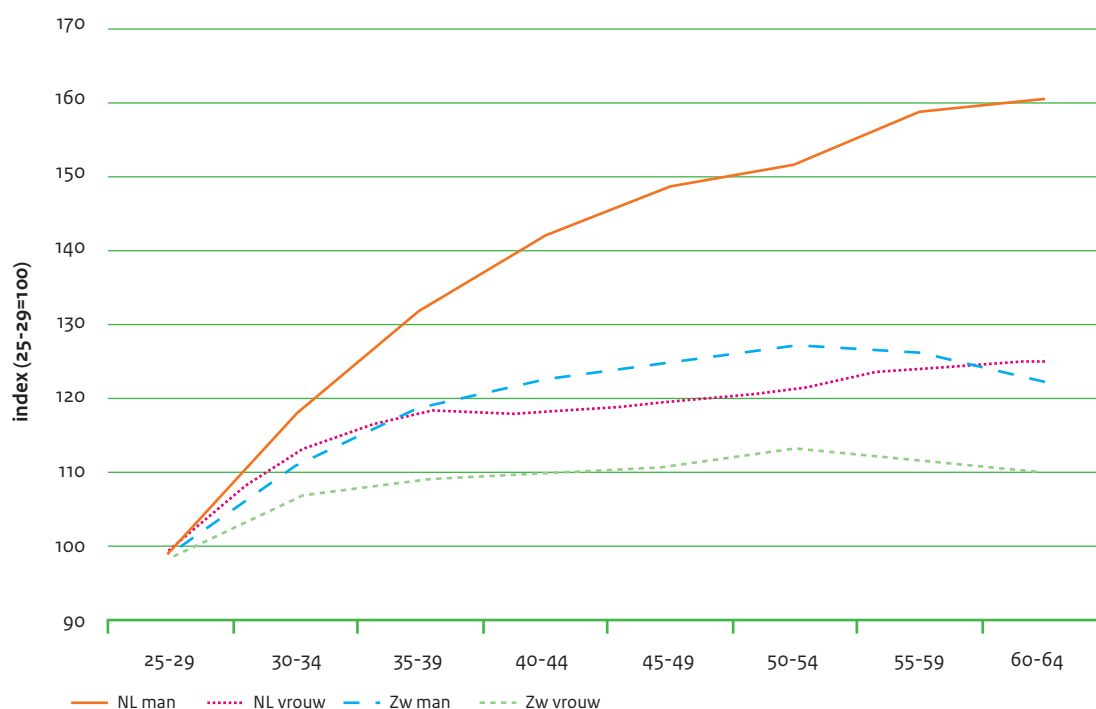
Tijdens het Algemeen Overleg over de notitie Arbeidsparticipatie Ouderen (Kamerstukken II 2009/10, 32163, nr. 13) op 11 februari 2010 heeft de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid toegezegd de Tweede Kamer nader te informeren over vier onderwerpen. Deze bijlage bevat de gevraagde reactie met betrekking tot de volgende vragen en onderwerpen:

1. Hoe ziet het loonprofiel van vrouwen eruit?
2. Zijn er gegevens beschikbaar bij de OESO over het arbeidsinkomen over het gehele arbeidzame leven in Scandinavische landen en in Nederland?
3. CAO's waarin geen ontslagleeftijd is meegenomen of waarin de ontslagleeftijd 67 jaar is.
4. Hoe zit het met de overdraagbaarheid van de WW-rechten van werknemers?

Loonprofiel van vrouwen

Mevrouw Vermeij heeft gevraagd naar het loonprofiel voor vrouwen. In de notitie Arbeidsparticipatie ouderen (Kamerstukken II 2009/10, 32163, nr. 13) en in de CPB-studie *Rethinking Retirement* uit 2009 heeft de grafiek met loonprofielen alleen betrekking op mannen met een voltijdsbaan. Dit met het oog op de internationale vergelijkbaarheid van de cijfers. De verschillen tussen landen in arbeidsparticipatie en opleiding zijn onder vrouwen veel groter dan onder mannen, en de deelname aan deeltijdwerk verschilt ook sterk tussen landen. Figuur A.1 toont de loonprofielen van mannen en vrouwen (met een voltijdsbaan) voor Nederland en Zweden. Het profiel geeft weer wat het gemiddelde (relatieve) loon is van werknemers met een verschillende leeftijd in een bepaald jaar, waarbij het loon van de leeftijdscategorie 25-29 jaar op 100 is gesteld (1999 voor Zweden, 2002 voor Nederland).

Figuur A.1 Leeftijdsprofiel van loon voor mannen en vrouwen in Nederland en Zweden

Bron: OESO

Voor beide landen geldt dat het profiel voor vrouwen vlakker verloopt dan voor mannen. De redenen hiervoor zijn dat oudere generaties vrouwen minder zijn goed opgeleid dan mannen en dat vrouwen minder carrière maken dan mannen.

Inkomen gedurende het hele arbeidsleven

De heer Ulenbelt wilde graag weten hoe het totale arbeidsinkomen over de levensloop in de Scandinavische landen zich verhoudt tot dat in Nederland. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft toegezegd na te gaan of bij de OESO hierover informatie beschikbaar is. De OESO heeft geen internationaal vergelijkbare data beschikbaar over het totale arbeidsinkomen gesommeerd over het hele arbeidsleven.

Ontslagleeftijd in CAO's

Tijdens het AO van 11 februari 2010 heeft de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid toegezegd de Tweede Kamer nader te informeren over CAO's waarin geen ontslagleeftijd is meegenomen of waarin de ontslagleeftijd 67 jaar is. Uit het onderzoek Perspectief op langer doorwerken 2009 (Kamerstukken II 2009/10, 29 544, nr. 204) blijkt dat de meeste onderzochte CAO's een ontslagbepaling bij 65 jaar kennen (93 procent). In de overige onderzochte CAO's staat geen afspraak over het beëindigen van het dienstverband bij een bepaalde leeftijd. 31 procent van de CAO's kent een mogelijkheid om door te werken na 65 jaar. In deze CAO's bestaat de mogelijkheid om de overeenkomst op individuele basis voort te zetten (de ontslagleeftijd schuift dan als het ware op naar een hogere leeftijd) of opnieuw aan te gaan. In 6 CAO's wordt een maximum leeftijd van 67 of 70 jaar genoemd. Ten opzichte van 2006 is er in CAO's een toename geconstateerd van de mogelijkheid om door te werken na 65: in 2009 was dit voor 38 procent van de werknemers mogelijk ten opzichte van 23 procent in 2006. Verder blijkt uit onderzoek naar een aantal actuele principeakkoorden dat CAO-partijen voorzichtig voorsorteren op langer doorwerken, bijvoorbeeld door het laten vallen van de bepaling dat de CAO niet van toepassing is op werknemers van 65 jaar en ouder of door onderzoek naar de toekomstbestendigheid en houdbaarheid van de pensioenregeling vanwege o.a. de voorgestelde verhoging van de AOW-leeftijd. Het onderzoek Perspectief op langer doorwerken zal in 2010 worden herhaald.

Overdraagbaarheid WW-rechten

De heer Van Hijum noemde in het AO van 11 februari 2010 de casus van een oudere werkzoekende die niet door de overheid werd aangenomen vanwege zijn lange arbeidsverleden en de daardoor opgebouwde WW-rechten in de marktsector, die in geval van ontslag volledig door de overheidswerkgever zouden moeten worden uitbetaald. Naar aanleiding van de discussie over dit onderwerp heeft de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de Kamer toegezegd na te gaan hoe het zit met de overdraagbaarheid van de WW-rechten van werknemers:

- Een overstap van de marktsector naar de overheid (of vice versa) heeft voor de werknemer geen invloed op zijn WW-aanspraken. De duur van een eventuele WW-uitkering wordt gebaseerd op het totale arbeidsverleden, niet alleen op dat in de laatste sector.
- Op het moment van overstap wordt de ontvangende sector verantwoordelijk voor de volledige WW-lasten. Door het eigenrisicodragerschap (ERD) in de WW voor overheidswerkgevers impliceert dit dat als een werknemer wordt ontslagen, de overheidswerkgever over de volledige uitkeringsduur de WW-uitkering moet bekostigen. In geval van een oudere werknemer kan dit een relatief lange uitkering zijn (maximaal 38 maanden). Of de nieuwe werknemer afkomstig is uit de marktsector of de (semi)-publieke sector is daarbij echter niet van belang.
- De WW-uitkering van werknemers uit marktsectoren wordt bekostigd uit het desbetreffende sectorfonds (eerste zes maanden) en vervolgens uit het Awf. De individuele werkgever wordt hierdoor niet belast. Welke WW-rechten de nieuwe werknemer heeft en waar die zijn opgebouwd zijn voor de werkgever niet van belang bij de beslissing om iemand in dienst te nemen.
- De hogere ontslagkosten die voortvloeien uit het betalen van de WW-uitkering door overheidswerkgevers zouden een belemmering kunnen vormen voor het in dienst nemen van (oudere) werknemers. De heer Van Hijum heeft tijdens het AO gerefereerd aan een individueel geval. Onderzoek van SEO uit april 2009 geeft echter aan dat er geen aanwijzingen zijn dat het eigenrisicodragerschap Werkloosheidswet, al dan niet in combinatie met het ambtelijk ontslagrecht, een belemmering vormt voor het aannemen van oudere werknemers bij de overheid en in het onderwijs (SEO, 2009). Integendeel zelfs, overheidswerkgevers nemen in vergelijking met de marktsector juist vaker oudere werknemers aan.

Referentielijst

- CBS (2010). *Instromers in de WW in 2007 en hun arbeidsmarktverleden* (4 maart 2010). Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Online document: <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/5EA609FA-F7F0-474E-96E4-BA595436530E/0/2010instromersindeWW2007.pdf>
- Ecorys (2010). *Labour hoarding door bedrijven. Personeelsbeleid en strategische overwegingen (versie 30 maart 2010)*. Rotterdam: Ecorys.
- EIM (2010). N. de Vries, K. Bangma, en P. Vroonhof, *Een kwestie van ondernemen. Zzp'ers in de crisis*. Zoetermeer: EIM B.V. Online document: http://www.ondernemerschap.nl/sys/cftags/assetnow/design/widgets/site/ctm_getFile.cfm?file=A201002.pdf&perlId=547
- Intomart (2010). *Werkgevers over crisis, crisismaatregelen en arbeidsmarkt*. Hilversum: Intomart GfK.
- SEO (2009). *Onderzoek eigenrisicodragers WW en ambtelijk ontslagrecht* (maart 2009). Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek. Online document: <http://www.minbzk.nl/actueel/onderzoeken/@119810/seo-rapport>
- TNO (2009a). *Monitor Brugbanen, najaar 2008*. Hoofddorp: TNO Kwaliteit van Leven. Online document: http://www.uwv.nl/Images/Monitor%20brugbanen-rapport%201e%20meting_tcm26-215579.pdf
- TNO (2009b). *Monitor Brugbanen, voorjaar 2009*. Hoofddorp: TNO Kwaliteit van Leven. Online document: http://www.uwv.nl/Images/Monitor%20brugbanen-rapport%202e%20meting_tcm26-215583.pdf

